

TÜRI VALLA 2015. AASTA KONSOLIDEERIMISGRUPI MAJANDUSAASTA ARUANNE

Avaliku sektori üksuse nimi	TÜRI VALLAVALITSUS
Registrikood	75033460
Aadress	Kohtu tn 2, Türi, 72213
Telefon	384 8200
Elektronpost	vallavalitsus@tyri.ee
Kodulehekül	www.tyri.ee
Majandusaasta algus	01.01.2015
Majandusaasta lõpp	31.12.2015
Audiitor	AUDEST AUDIITORTEENUSTE OÜ

Sisukord

TEGEVUSARUANNE	4
Vallavanema pöördumine.....	4
1. Konsolideerimisgrupi struktuur.....	5
2. Konsolideerimisgrupi tähtsamad finantsnäitajad.....	6
3. Ülevaade üldisest majanduskeskkonnast.....	7
3.1. Majanduskeskkond Eestis	7
3.2. Majanduskeskkond Türi vallas.....	7
4. Valdkondlik ülevaade arengukava täitmisest	9
4.1. Arengu kava kavandamine	9
4.2. Ettevõtluskeskkond ja turism	9
4.3. Majandus – elukeskkond	10
4.4. Haridus	19
4.5. Kultuur, sport ja vaba-aeg.....	24
4.6. Sotsiaaltoetused.....	27
4.7. Tervishoid.....	28
5. Ülevaade finantsdistipliini tagamise meetmete rakendamise kava kohta	29
6. Ülevaade valitseva mõju all olevate äriühingute, sihtasutuste ja mittetulundusühingute kohta.....	29
6.1. Sidusettevõtjad	29
6.2. Osalus sihtasutustes	30
6.3. Osalus mittetulundusühingutes (osalusega 20 – 50%)	32
6.4. Tütarettevõtted.....	33
7. Ülevaade sisekontrollisüsteemist ja tegevustest siseauditi korraldamisel	33
8. Finantsriskide hindamine Türi vallas	35
KONSOLIDEERIMISGRUPI RAAMATUPIDAMISE AASTAARUANNE	36
KONSOLIDEERITUD BILANSS	36
KONSOLIDEERITUD TULEMIARUANNE	37
KONSOLIDEERITUD RAHAVOOGUDE ARUANNE.....	38
KONSOLIDEERITUD NETOVARA MUUTUSTE ARUANNE	39
EELARVE TÄITMISE ARUANNE.....	40
KONSOLIDEERITUD RAAMATUPIDAMISE AASTAARUANDE LISAD	44
Lisa 1 Aastaaruande koostamisel kasutatud arvestuspõhimõtted.....	44
Lisa 2 Raha.....	50
Lisa 3 Maksud, lõivud ja trahvid.....	50
Lisa 4 Muud nõuded ja ettemaksud	51

Lisa 5 Varud	51
Lisa 6 Osalused sihtasutustes	51
Lisa 7 Osalused tütar- ja sidusettevõtjates.....	52
Lisa 8 Kinnisvarainvesteeringud	53
Lisa 9 Materiaalne põhivara	54
Lisa 10 Muud kohustused ja saadud ettemaksed.....	56
Lisa 11 Tingimuslikud kohustused.....	56
Lisa 12 Laenukohustused	57
Lisa 13 Saadud toetused	58
Lisa 14 Tulu kaupade ja teenuste müügist	60
Lisa 15 Muu tegevustulu	60
Lisa 16 Tööjõukulu	60
Lisa 17 Muu tegevuskulu	61
Tuhandetes eurodes	61
Lisa 18 Antud toetused.....	62
Lisa 19 Tegevuskulu tegevusalade lõikes	63
Lisa 20 Osalused mittetulundusühingutes	64
Lisa 21 Seotud osapooled.....	65
Lisa 22 Konsolideerimata finantsaruanded	68
Lisa 23 Bilansipäevajärgsed sündmused	71
Lisa 24 Selgitused 2015. aasta eelarve täitmise aruande juurde.....	71
MAJANDUSAASTA ARUANDE ALLKIRI	74

TEGEVUSARUANNE

Vallavanema pöördumine

Türi valla 2015. aasta majandusaasta tegevused lähtusid eelkõige arengu toetamiseks vajalikest prioriteetsetest tegevustest. Kõik teostatud investeeringud ja ümberkorraldused on suunatud valla säästlikumale majandamisele, teenuste kvaliteedi ja omavalitsuse ülesannete täitmiseks on paratamatu optimeerida asutuste juhtimiskulu, loobuda ülearuseid kulusid tekitavatest tegevustest ja panustada nendesse, mis toetavad Türi valla üht peamist eesmärki- siinse hea elukeskkonna loomist ja säilitamist.

2015. aastaks kavandatud tähtsamad valdkondlikud eesmärgid valdavalt ka täideti: valitsemiskulud hoiti sarnasel tasemel eelnevaga, säilitades sealjuures avaliku teenuse kvaliteedi ja haldussuutlikkuse. Türi vald on tunnustatud omavalitsus nii asjaajamise kui õigusaktide kõrge kvaliteedi osas.

Valla turvalisuse parendamiseks tehti koostööd politsei, päästeameti ja turvafirmadega, toimusid koostöökohtumised, paigaldati kaamerad valla vara kaitseks ja avaliku korra tagamiseks. Korrastati kohalikke teid ja tänavaid, rekonstrueeriti Keslinna Lasteaia katus, renoveeriti Koidula sild, rajati koostöös Maanteeametiga kõnniteid Türi linnas, rajati Võidutule altar Türi Kultuurikeskuse esisele, võõrandati hulk vallale mittevajalikku vara- kõik need tegevused on märgatavalt parandanud nii valla üldmuljet kui korrigeerinud järjest ka majanduskulusid ja vajalikke haldustegevusi.

Valla hallatav asutus Türi Haldus alustas oma tegevust 1. jaanuaril 2015. Asutus võttis üle majandusvaldkonna praktilise poole haldamise, sellega on tagatud kvaliteedi tõus, suudeti lahendada operatiivsemalt väikesemahuliste tööde teostamist ning lahendatakse majandusvaldkonna küsimusi komplekselt. Vallaasutuste ühise majandamisega on alustatud ja järkjärgult on kavas seda laiendada järgmistele asutustele.

Tervishoiuvaldkonna edasiarendamiseks toimusid arutelud ja koostöökohtumised Türi Tervisekeskuse tarbeks uue hoone ehitamiseks, valmistati ette rahastustaotlus, mis esitatakse 2016. aastal.

Kultuurisündmuste traditsioone jätkati ka 2015.aastal, toimusid kõik traditsioonilised vapiüritused tavapärasel kvaliteedil. Uuemad ja juba head vastuvõttu leidnud Kukemuru Ambientfestival ning noorte tšellistide laager tõid ka sel aastal kohale hulga külastajaid ja osalejaid.

Haridusvaldkonna olulisemateks ettevõtmisteks oli kindlasti nelja Türi linnas ja lähistel asuva lasteaia liitmine ning ühisasutuse käivitamine 1.veebruari 2015 ja 1.septembri 2015 Kabala Kooli-Lasteaia ja Oisu Lasteaia „Kelluke“ liitmine Retla Kooliga. Selle tulemusena optimeeriti asutuste juhtimist, korrastati alushariduse valdkonda ja tagatakse lasteaiakoht kõigile soovijatele. Mõlemas asutuses alustati juba ka mitmete vajalike investeeringute teostamist ja nende kavandamist 2016. aastal.

Sotsiaalvaldkonnas jätkati kõigi seni kehtinud sotsiaaltoetuste ja -teenuste pakkumist sihtgruppidele. 2016. aastasse kavandati muudatused ametiasutuse struktuuris ja sotsiaalametnike ülesannete jaotuses. Valmis Türi Päevakeskuse hoone rekonstrueerimise eelprojekt, mille alusel jätkatakse päevakeskuse renoveerimist 2016. aastal.

2015. majandusaasta ei olnud valla püsikulude mahtu ning investeeringute teostamise vajadusi arvesse võttes lihtne ning finantsdistipliini järgimine on jätkuvalt väga oluline. Tuleb aga tõdeda, et seatud eesmärgid, investeeringute kava järgimine ning püsikulude kontrolli all hoidmine aitavad püsida jätkuvalt arengukursil ning pakkuda valla elanikele sobivat, nüüdisaegset elukeskkonda ja avalikke teenuseid.

1. Konsolideerimisgrupi struktuur

A. Konsolideeriv üksus Türi vald

Asutuse nimetus	Töötajate keskmine arv					Töötasude ja hüvitiste kogusumma				
	(taandatud täistööajale)					(tuhandetes eurodes)				
	2015	2014	2013	2012	2011	2015	2014	2013	2012	2011
Konsolideeriv üksus Türi vald kokku	388,8	375,1	393,7	404,6	406,5	3922	3690	3430	3128	3222
1. Türi Vallavalitsus kui ametiasutus	48,3	49,1	51,5	54	57,3	544	613	598	644	615
2. Türi Vallavalitsuse kui ametiasutuse hallatavad asutused										
Türi Põhikool (alates 01.09.2011)	63,7	63,3	70	69,5	26,7	823	802	669	599	259
Türi Ühisgümnaasium (alates 01.09.2011)	31,3	30,8	36,6	41,2	14,7	321	329	293	298	134
Türi Lasteaed (alates 01.02.2015)	77,3	0	0	0		651	0	0	0	
Kesklinna Lasteaed (kuni 31.01.2015)	3	36,3	35,3	35,4	35,4	30	289	263	205	207
Laupa Põhikool	26,9	23,6	26,3	24,8	25,5	271	240	227	200	188
Retla-Kabala Kool (alates 01.09.2015)	16,8	0	0	0	0	189	0	0	0	0
Retla Kool (kuni 31.08.2015)	12,3	23,9	23,9	20,8	19,8	142	212	217	157	149
Lokuta Lasteaed (kuni 31.01.2015)	1,6	19,1	18,7	19,8	19	11	148	131	104	108
Kabala Kool-Lasteaed (kuni 31.08.2015)	10,3	17	18,6	7,6	0	89	140	140	48	0
Türi Toimetulekukool	17	16,6	16,4	16,5	19	156	151	147	124	129
Türi Muusikakool	14,9	14,7	14,7	14,7	14,7	154	152	136	115	115
Särevere Lasteaed "Kurepesa" (kuni 31.01.2015)	1	12,6	13,2	12,5	11,9	5	100	89	72	70
Türi Raamatukogu	10,8	11,8	12,8	12,9	13,6	88	88	85	84	84
Türi-Alliku Lasteaed (kuni 31.01.2015)	1,1	13	12,4	12,7	12,8	11	104	96	77	74
Oisu Lasteaed "Kelluke" (kuni 31.08.2015)	11,4	12,3	11,4	12,9	11,8	74	101	90	76	75
Türi Kultuurikeskus (kuni 31.08.2013 Türi Kultuurimaja)	12,9	14	10,6	8,6	8,5	93	89	81	65	62
Türi Päevakeskus	7	6,5	6,5	7,2	7,2	64	49	50	41	41
Türi Kommunaalasutus	0,9	5,2	5,7	7,1	7,7	5	38	53	54	64
Türi Noortekeskus	3,6	3	3	4	4	37	29	29	28	31
Oisu Rahvamaja (kuni 31.08.2013)	0	0	2,7	4	4,5	0	0	14	24	24
Türi Muuseum	2,4	2,3	2,3	2,4	2,4	18	16	15	16	15
Türi Haldus alates 01.01.2015)	14,3	0	0	0	0	146	0	0	0	
Kabala Põhikool (kuni 31.08.2012)	0	0	0	10	15	0	0	0	62	108
Kabala Lasteaed (kuni 31.08.2012)	0	0	0	4,6	6,3	0	0	0	26	37
Türi Gümnaasium (kuni 31.08.2011)	0	0	0	0	37,5	0	0	0	0	363
Türi Majandusgümnaasium (kuni 31.08.2011)	0	0	0	0	29,4	0	0	0	0	260
Kabala Rahvamaja (kuni 31.08.2013)	0	0	1,1	1,4	1,8	0	0	7	9	10

B. Konsolideeritud üksused

Ettevõtte nimetus	Töötajate keskmine arv					Töötasude ja hüvitiste kogusumma				
	(taandatuna täistööajale)					(tuhandetes eurodes)				
	2015	2014	2013	2012	2011	2015	2014	2013	2012	2011
Konsolideeritud üksused kokku	6	13,5	14,3	14,2	14	31	83,6	81	77	81
OÜ Türi Elamu (kuni 31.03.2015)	2,5	10	10,3	10,2	10	6	58	54	55	60
Türi Arengu Sihtasutus	2,5	2,5	3	3	3	19	21	21	17	17
OÜ Türi Linnavara	1	1	1	1	1	2	2	2	2	2
SA Kesk-Eesti õppe-ja kompetentsuskeskus	0	0	0	0	0	3	2,6	4	3	2

2. Konsolideerimisgrupi tähtsamad finantsnäitajad

Näitaja	(tuhandetes eurodes)				
	2015	2014	2013	2012	2011
Bilansi näitajad					
Vara aasta lõpus	39 491	40 437	41 640	40 057	39 240
Kohustused aasta lõpus	3 490	3 836	3 886	2 965	3 715
Netovara aasta lõpus	36 001	36 601	37 754	37 092	35 525
Tulemiaruaude näitajad					
Tegevustulu	10 634	10 476	12 697	10 311	11 851
Tegevuskulu	-11 318	-11 410	-11 842	-10 340	-9 914
Tulem	-684	-1 165	625	699	1 858
Muud näitajad					
Põhivarainvesteeringute maht	1 162	1 370	4 307	1 783	3 053
Likviidsus*	0,85	0,61	0,44	0,48	0,41
Lühiajaline maksevõime**	1,55	1,22	1,29	1,01	1,1
Kohustuste osakaal varast	8,83%	9,49%	9,30%	7,40%	9,50%
Laenukohustuste osakaal varast	7,42%	7,05%	6,60%	5,00%	5,50%
Piirmäärade täitmine arvestusüksuse konsolideeritud näitajate alusel					
Põhitegevuse tulem***	765	541	649	581	453
Netovõlakoormus****	1 702	2 450	2 180	1 353	1 337
Piirmäärade täitmine konsolideerimata näitajate alusel					
Põhitegevuse tulem***	762	457	564	497	439
Netovõlakoormus****	1 708	2 009	1 910	1 318	1 309

*Likviidsus – likviidsed varad / lühiajalised kohustused

**lühiajaline maksevõime – käibevara / lühiajalised kohustused

***arvestusüksus – kohaliku omavalitsuse üksus ning tema otsese või kaudse valitseva mõju all olev üksus, kes on saanud kohaliku omavalitsuse üksuselt, riigilt, muult avalik-õiguslikult juriidiliselt isikult või eelnimetatud isikute valitseva mõju all olevatelt üksustelt üle poole

tuludest või kes on saanud toetust ja renditulu kohaliku omavalitsuse üksustelt ja nende valitseva mõju all olevatelt üksustelt rohkem kui 10% vastava aasta põhitegevuse tuludest.

Türi valla arvestusüksus:

2015. aastal – Türi Vallavalitsus, Türi Arengu Sihtasutus, OÜ Türi Linnavara, SA Kesk-Eesti õppe- ja kompetentsuskeskus;

2014. aastal - Türi Vallavalitsus, Türi Arengu Sihtasutus, OÜ Türi Linnavara, SA Kesk-Eesti õppe- ja kompetentsuskeskus;

2013. aastal - Türi Vallavalitsus, Türi Arengu Sihtasutus, OÜ Türi Linnavara, SA Kesk-Eesti õppe- ja kompetentsuskeskus;

2012. aastal - Türi Vallavalitsus, Türi Arengu Sihtasutus, OÜ Türi Linnavara;

2011. aastal - Türi Vallavalitsus, Türi Arengu Sihtasutus.

****Põhitegevuse tulem – põhitegevuse tulu ja kulu vahe. Täpsem arvestusmetoodika on kehtestatud vastavalt KOFS § 32 lõikele 4 rahandusministri määrusega. Piirmäär vastavalt KOFS § 33 null (st ei tohi olla negatiivne).

*****Netovõlakoormus – KOFS § 34 alusel arvestatud kohustuste ning KOFS § 36 alusel arvestatud likviidsete varade vahe. Piirmäär on 60% põhitegevuse tulust.

3. Ülevaade üldisest majanduskeskkonnast

3.1. Majanduskeskkond Eestis

Rahandusministeerium prognoosib 2016 ja 2017 aastateks Eesti sisemajanduse koguprodukti kasvu vastavalt 2 ja 3%. Majanduskasvu prognoose on allapoole korrigeeritud – peapõhjuseks Eesti jaoks oluliste kaubanduspartnerite Soome ja Venemaa kasvuväljavaadete halvenemine.

Madalate toorainehindade tõttu jääb tarbijahindade tõus 2016. aastal tagasihoidlikuks, ulatused 0,3%ni.

Tööturu olukorra pingestumine jätkub ning palgasurved püsivad. Hõive kasvas eelmise aasta teisel poolel oodatust kiiremini ning ulatus eelmise aasta kokkuvõttes 2,6%ni. 2016. aastal oodatakse tööpuuduse suurenemist 6,2%lt 6,6%ni. Hõive määr on ajalooliselt kõrgeim (65,2%), mistõttu seab see piirid töötavate inimeste arvu edaspidisele kasvule.

Keskmise palga kasvutempo ei ole vaatamata majanduskasvu aeglustumisele seni oluliselt muutunud ning kasv püsib 6% juures.

Allikas: Rahandusministeeriumi 2016 kevadine majandusprognoos

3.2. Majanduskeskkond Türi vallas

Majanduse kasv näitab oma liikumist Türi valla tähtsametes näitajates. Vallas on paranenud tööhõive – töötus väheneb (märts 2014 303, märts 2015 278, märts 2016 275), maksumaksjate arv on võrreldes 2014 aastaga kasvanud 63 inimese võrra – olles jälle üle 4 100. Keskmine palk jääb ikka Eesti ja Järvamaa keskmisele alla.

Maksumaksjate arv 2002-2015 Järva maakonnas

Keskmise maksumaksjate arv	AASTAD													
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Paide linn	4 054	4150	4261	4267	4328	4450	4377	4039	3821	3760	3774	3751	3718	3 740
Albu vald	529	538	544	555	583	621	613	569	552	555	555	544	531	538
Ambla vald	1 013	1019	1012	1019	1043	1092	1109	1008	936	931	942	929	919	935
Imavere vald	381	395	416	427	440	466	463	420	407	401	417	420	419	431
Järva-Jaani vald	732	748	760	754	760	792	789	725	683	690	697	684	665	683
Kareda vald	339	328	322	324	338	340	332	304	291	290	288	282	271	271
Koeru vald	829	870	912	930	994	1004	1005	938	885	871	916	904	896	907
Koigi vald	425	438	446	466	493	516	510	464	455	453	446	435	430	434
Paide vald	730	744	764	761	833	879	883	809	769	765	772	759	757	756
Roosna-Alliku vald	436	458	484	498	516	531	535	491	466	462	460	461	444	464
Türi vald	4 436	4512	4584	4618	4785	4881	4875	4406	4200	4184	4168	4136	4049	4 112
Väätsa vald	671	678	700	697	706	712	718	666	630	629	627	623	631	630
KOKKU	14 574	14 878	15 205	15 316	15 819	16 284	16 209	14 839	14 095	13 991	14 062	13 928	13 730	13 901

Tulumaksu laekumine aastatel 2002-2015 maksumaksja kohta

Tulumaksu laekumine €	AASTAD													
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Paide linn	511	555	611	688	829	1 008	1 149	1 031	964	1 012	1 077	1 170	1 258	1 328
Albu vald	377	519	508	567	729	877	1 010	899	902	963	1 001	1 107	1 207	1 272
Ambla vald	411	457	516	594	733	931	1 066	957	943	997	1 058	1 139	1 242	1 318
Imavere vald	455	539	612	668	838	985	1 144	1 022	1 000	1 069	1 098	1 168	1 333	1 414
Järva-Jaani vald	397	429	496	573	724	892	1 037	894	854	909	971	1 067	1 185	1 266
Kareda vald	397	462	500	550	698	859	1 027	890	896	995	1 066	1 162	1 259	1 291
Koeru vald	432	510	535	632	750	952	1 094	923	930	983	1 056	1 149	1 242	1 316
Koigi vald	426	486	547	583	728	947	1 079	980	920	1 053	1 109	1 191	1 312	1 402
Paide vald	388	425	493	581	710	877	1 037	950	887	984	1 041	1 163	1 236	1 316
Roosna-Alliku vald	369	426	529	588	707	879	1 000	916	870	935	987	1 050	1 123	1 214
Türi vald	450	512	578	653	787	956	1 096	1 014	946	996	1 047	1 143	1 233	1 280
Väätsa vald	456	474	552	621	782	960	1 126	984	952	1 008	1 076	1 185	1 286	1 359
KOKKU	451	506	566	639	778	954	1 097	987	938	996	1 054	1 148	1 243	1 308

4. Valdkondlik ülevaade arengukava täitmisest

4.1. Arengu kava kavandamine

2015. majandusaastal kehtisid arengudokumentidena Türi Vallavolikogu 28.08.2014 määrusega nr 26 „Türi valla arengukava ja eelarvestrateegia aastateks 2015-2018“. Määrus sisaldas arengukava aastateks 2015-2018 koos tegevuskava ja SWOT analüüsidega ning eraldi dokumendina eelarvestrateegiat aastateks 2015-2018.

Türi Vallavolikogu 27.08.2015 määrusega nr 15 „Türi valla arengukava ja eelarvestrateegia aastateks 2016-2019 võeti vastu uus arengukava ja eelarvestrateegia eelseisvateks aastateks.

Türi vald on partner 2014. aastal sõlmitud Järvamaa arenguleppes 2014-2020.

4.2. Ettevõtluskeskkond ja turism

Eesmärk 1. Türi vald on partner ettevõtluse ja turismi arendamise ühisprojektides Eesti siseselt ja rahvusvahelisel tasemel.

2015. aastal toimus vallavalitsuse korraldatud Türi valla ettevõtjate osalemine Türi sõprusomavalitsuse Amali ettevõtlusmessil Rootsi Kuningriigis. Neli valla ettevõtjat osalesid messil oma toodete näidistega.

Eesmärk 3. Türi vald korraldab regulaarselt ettevõtjatele infopäevi, väljasõite ja tunnustab ettevõtjaid.

Tegevus 1. Ettevõtluskeskkonna parandamisele ja ettevõtjate arendamisele suunatud projektid koos partneritega: Toimusid ettevõtjate ümarlaud (esinesid EAS, Leader, KIK ja Järvamaa Arenduskeskuse esindajad) ja igasügisene väljasõit (2015. aastal külastati Tallinnas Telliskivi Loomelinnakut ja Riigikogu). Aasta alguses kuulutati välja Türi valla parimate ettevõtete ja teenuste konkurss 2014. Parimaid tunnustati Eesti Vabariigi aastapäevaaktusel Türi kultuurimajas.

Eesmärk 6. Türi linna Tolli, Tehnika ja Kaare tänavate ning Vabriku puiestee rekonstrueerimine ettevõtlusaladele parema ligipääsetavuse tagamiseks.

2015. aastal esitati eeltaotlus projektile „Türi linnas Kaare ja F.R.Kreutzwaldi tänavate ning tänavatele tööstusala sissesõitude rekonstrueerimiseks“ EAS-i piirkondade konkurentsivõime tõstmise programmist. Nimetatud projekt on lülitatud programmi Järvamaa investeringute kavasse. Põhitaotluse esitamise tähtaeg on 29.04.2016 ja positiivse otsuse korral on rekonstrueerimine kavandatud 2017. aastal.

Eesmärk 4. Koostöö keskvõimuga Lokuta ettevõtlusala kruntide munitsipaliseerimisel.

Jätakuvalt otsitakse võimalusi Türi linnas Lokuta ettevõtlusala kruntide munitsipaliseerimiseks.

Eesmärk 5. Kasutatakse erinevaid turismivõimalusi ettevõtluse arendamiseks.

Türi- Tamsalu matkateel toimusid jalgrattamatkad, matkateed on edasi rendatud. 2015. aastal saadi projektitoetust SA KIK-lt Türi raudteepeatuse juurde uue parkla rajamiseks (105 848,00 eurot). Parklasse tuleb 39 sõiduauto kohta ja 20 varjualusega jalgrattaparkimise kohta,

nendest10 tava ja 10 mobiilset parkimiskohta). MTÜ Türi-Tamsalu Matkatee sai toetust uue parkla juures jalgrattalaenukse avamiseks. Mõlemad projektid realiseeruvad 2016. aasta suveks.

Eesmärk 8. Toetatakse Järvamaa Turismiinfokeskuse tegevust Paides.

Lähtuvalt Türi Vallavolikogu 31. 03.2010 otsusest nr 20 „ Türi vallale rahalise kohustuse võtmine“ toetati Järvamaa Turismiinfo keskuse tegevust 1 278,23 euroga.

4.3. Majandus – elukeskkond

Eesmärk 1. Järjepidevalt parendatud infrastruktuuri (vesi, kanalisatsioon, teed, tänavad, sadeveed, kergliiklusteed, kõnniteed, tänavavalgustus, internetiühendus jms).

Tegevus 1: Änari küla kanalisatsiooni rekonstrueerimine

Rahaliste vahendite puudumisel ei teostatud.

Tegevus 4: Türi linna Paide ja Viljandi tänavate kõnniteede rekonstrueerimine

Viljandi tänava kõnnitee rekonstrueeris suures osas Maanteeamet. Türi vald osales Viljandi tänava ja Paide tänava kõnniteede rekonstrueerimisel summas 118 591 eurot.

Tegevus 5: Kõrgessaare ja Saunametsa kalmistute infrastruktuuri korrastamisel piirduti hooldustöödega rahaliste vahendite puudumise tõttu.

Tegevus 15: Türi vee- ja kanalisatsiooniprojekti laienemisel Marjamaa, Aiamaa, Lokuta, Kaare, Kungla ja Anna Haava tänavate piirkonda on teostatud rekonstrueerimistöid summas 398 289 eurot.

Eesmärk 2. Vallal on olemas avaliku teenuste pakkumiseks ja ettevõtluse arendamiseks vajalik munitsipaalmaa.

Tegevus7: Türi linna kõnniteid on vormistatud osaliselt munitsipali nii Tallinna tänaval kui ka Viljandi ja Paide tänaval. Alustatud on Türi linna tänavate munitsipaalomandisse taotlemisega. Majandamiskuluks oli 3 540,71 eurot.

Tegevus 13: Vallavara kasutamise ülevaatamisel ja vajaliku munitsipaalvara määratlemisel on enampakkumisel müüdud kinnistud Türi linn Vabriku puiestee 15 ja 13, Arkma külas Õnne 6, 7 ja 8 korteriomandid, Villevere külas Kooli kinnistu, majandusosakonna kasutuses olnud sõiduauto Seat Toledo ning erinevates all-asutustes kantud maha kasutusest väljas ja lagunenuid munitsipaalvara.

Eesmärk 3. Avaliku ruumi kujundamine ja hooldus toimub kava alusel.

Tegevus 9: Oisu ja Laupa parkide rekonstrueerimisprojektide koostamine on planeeritud aastatesse 2017-2018.

Tegevus 12: Koostöös Kaitseliiduga rajati võidutuli Türi Kultuurimaja esisele platsile

Eesmärk 4: Teede korrastamine toimub teehoiukava alusel

Igal aastal planeeritakse teehoiutööd vastavalt Türi Vallavolikogu majandus- ja turvalisuskomisjoni ettepanekutele.

Eesmärk 5. Kaugküttepiirkondades rekonstrueeritakse kaugküttetrasse

Tegevus 10: Kaugküttesüsteemide rekonstrueerimist Oisu ja Türi-Alliku piirkondades ei teostatud, kuna soojusettevõtja OÜ N.R.Energy on planeerinud trasside uuendamist aastatel 2016-2017.

Eesmärk 6. Koostöös erasektoriga on ehitatud leinamaja.

Tegevus 11: Planeeritava leinamaja kinnistu Türi linnas Jaama tänaval on omandatud Järvamaa Tavanditeenused OÜ, kuid leinamaja püstitamiseks Türi-Allikule ei ole planeerimistegevust alustatud.

Eesmärk 7. Valla piires on korraldatud ühistransport.

Atko Liinid OÜ poolt teostatakse sotsiaaltranspordi liinil Türi – Türi-Alliku – Lokuta – Telliskivi – Säreveere – Kõrgessaare – Saunametsa – Türi. Aastaseks kuluks 5058,29 eurot.

Eesmärk 8. Esinduslipuväljaku rajamine Türi kesklinna.

Esinduslipuväljakuks kujunes Türi Kultuurimaja esine plats, kuhu rajati võidutule altar ja paigaldati teabetahvel Johann Tischlerile (üks Eesti lipu pühitsejatest).

Eesmärk 9. Võidutule altari rajamine Türi linna.

Võidutule altari rajamise maksumuseks Türi Kultuurimaja esisele platsile kujunes 9599 eurot.

Eesmärk 10. Kesklinna kalmistul Vabadussõjas langenute mälestusmärgi ümbruse korrastamine.

Vabadussõjas langenute mälestusmärgi ümbruse kiviparketi paigalduse maksumuseks oli 1427 eurot.

Eesmärk 11. Valla omandis olevad hooned on rekonstrueeritud energiasäästlikemaks.

Rahaliste vahendite puudumisel töid ei teostatud.

Maakasutus

Türi vald tegeleb Türi valla parkide ja puhkealade ning sotsiaalobjektide alla jäävate maade munitsipaliseerimisega. Türi valla üldplaneeringus on kavandatud perspektiivsed üldmaa ja ühiskondlike hoonete maa sihtotstarbega hoonestamata maa-alad, mida on vaja üldplaneeringu alusel munitsipaalomandisse taotleda. Jätkatakse Türi linna tänavate munitsipaalomandisse taotlemisega.

2015. aastal taotleti munitsipaalomandisse Türi linna tänavaid (19 maaüksust).

Planeeringud

Türi vallal on kehtiv üldplaneering, kus on määratud ka ettevõtlusalad. Üldplaneering kehtestati Türi Vallavolikogu 25. juuni 2009 otsusega nr 55 „Türi valla üldplaneeringu kehtestamine“. Türi vald on seadnud eesmärgiks säilitada kvaliteetne elukeskkond ja miljöövärtus, arendada ettevõtlust keskkonnasäästlikult, arvestada piirkonna looduslike tingimusi.

2015. aastal algatati uue Tervisekeskuse detailplaneering Türi linnas Viljandi tänav 26 ja Viljandi tänav 28 kruntidele. Poaka külas algatati Männiku kinnisasja detailplaneering.

Elamumajandus

Üldeesmärgiks on erinevate võimaluste olemasolu oma kodu loomiseks noortele peredele ja sotsiaalelamufond peaks olema kaasaegne ning piisav sotsiaalelamispinda vajavate inimeste majutamiseks.

Vald toetab korteriühistute moodustamist ning ühistutele teabepäevade korraldamist. 2015. aastal jätkus valla omandis olevate, kuid omavalitsuse jaoks mittevajalike kinnistute ja korteriomandite võõrandamine. Kahjuks on huvi Türi vallale kuuluva kinnisvara omandamiseks pea olematu, mille üheks põhjuseks võib olla vallale kuuluva elamispinna äärmiselt halb seisukord.

Türi vald on igal aastal korrastanud temale kuuluvat sotsiaalelamufondi. Osaliselt on seda tehtud koos sotsiaalpinna kasutavate elanikega (materjal vallalt). Osa sotsiaalelamufondist on väga halvas seisukorras ning vastavalt võimalustele on tegeletud korrastamistöödega.

Jäätmekäitlus

Türi vallas on korraldatud olmejäätmevedu, mida teostas kuni 1. septembrini 2015 AS Eesti Keskkonnateenused. Alates 1. septembrist 2015 on Türi jäätmeveopiirkonnas korraldatud olmejäätmeveo teenuse osutajaks hankel ühispakkujana osalenud OÜ Ekovir ja AS Uikala Prügila. Prügi ladestatakse lähimasse keskkonnanõuete tingimustele vastavasse Väätša prügilasse, mida haldab AS Väätša Prügila. Ettevõtte osanik on ka Türi vald. Pakendi-, paberija teiste spetsiifiliste jäätmetega tegelevad tootjavastutusorganisatsioonid ja vastavat spetsiifilist jäätmeluba omavad ettevõtted. Türi linnas tegutseb jäätmejaam ning ohtlike ja taaskasutatavate jäätmete kogumispunktid Oisus ja Kabalas.

Türi vald on MTÜ Kesk-Eesti Jäätmehoolduskeskuse liige, mille ülesandeks on jäätmemajandusega seonduva tegevuse koordineerimine ja korraldamine.

Majandamiskuludeks Türi vallas kulus 2015. aastal 52 849,21 eurot.

Haljastus ja heakord

Türi vald on roheline vald, mille keskuseks on kaunis aedlinn. Linna ja valla rohealade peamine eesmärk on võimaldada elanikel olla kontaktis loodusega nii lähi- kui kaugemate rekreatsioonialade kaudu. Rohealad mõjutavad ka õhukvaliteeti, kohalikku kliimat ja inimeste ning muu eluslooduse igapäevast elukeskkonda.

Valla üldkasutatavad haljasalad on hoolduse intensiivsuse, iseärasuse ning paiknemise järgi jaotatud seitsmesse hooldusklassi. Riigihankel esitatud haljasaladest väljapoole jäävatel piirkondadel on haljasalade hooldajaks Türi Haldus. Haljasalade I ja VI hooldusklassi hooldajaks on Sol Baltic OÜ ning II ja III hooldusklassi puhul Jäätmeproff OÜ. Türi valla haljastuse hooldustöödele kulus 2015. aastal 222 882,50 eurot.

Välisvalgustus

Türi linna ja endise Türi valla piirkondade välisvalgustuse hooldajaks on AS Koma Ehitus lepingujärgse kuumaksuga 1 735,30 eurot. Tänavavalgustuse majandamise üldkulu oli 137 026,10 eurot. Tänavavalgustussüsteemide rekonstrueerimist tehti kogusummas 55 026 eurot.

Veevarustus ja kanalisatsioon

Üldeesmärgiks on välja arendatud kaasaegne ning keskkonnasäästlik ja ettevõtlustegevuseks vajalik tehniline infrastruktuur. Suur osa tihealade vee- ja kanalisatsioonisüsteemidest on korrastatud ning veevarustuse ja reoveekäitlus toimub vastavalt keskkonnanõuetele.

Vee- ja kanalisatsioonisüsteemide rekonstrueerimisel järgitakse vastavust Türi valla ühisveevärgi ja ühiskanalisatsiooni arengukavale ning 2015 aasta lõpuks on rekonstrueerimistööd enamuses lõpetatud. Türi linnas ja teistes valla suuremates keskustes asuvate vee- ja kanalisatsioonitrasside rekonstrueerimise ja laiendamise tulemusel on soovijatel võimalus liituda vee- ja kanalisatsioonisüsteemiga.

Heitveekäitluse majandamiskulu kokku oli 6 776,63 eurot.

Veevarustusega seotud kulu 2015. aastal oli kokku 456 042,20 eurot, millest moodustas Türi linna vee- ja kanalisatsioonitrasside rekonstrueerimise projekt koos laiendustega maapiirkondadesse 395 029,32 eurot.

Projekti „Türi linna ühisveevärgi- ja kanalisatsioonivõrgu rekonstrueerimine ja laiendamine“ toetab Sihtasutus Keskkonnainvesteeringute Keskus Ühtekuuluvusfondi meetmest „Veemajanduse infrastruktuuri arendamine“.

Soojavarustus

Suurim kaugküttepiirkond vallas on Türi linn, kus pakub teenust SW Energia OÜ. Türi linnas asuvates kaugküttekattlamajades kasutatakse põhikütna hakkepuitu ning vedelkütust vastavalt vajadusele tippkoormuse ajal ja eriolukordades. Kaugküttesüsteemid toimivad veel Türi-Allikul (OÜ N.R.Energy – põlevkiviõli), Oisus (OÜ N.R.Energy – põlevkiviõli) ja Säreveres (Järvamaa Kutsehariduskeskuse kattlamajas – OÜ Turbatööstus valdavalt turbaküte). Türi-Alliku kaugküttepiirkonnas on 2016-2017 aastal OÜ-1 N.R.Energy plaanis rekonstrueerida kattlamaja hakkepuidule. Oisu kaugküttepiirkonnas on lisaallikaks soojatootmisel OÜ Oisu Biogaas poolt välja ehitatud trassi kaudu biogaasi baasil sooja tootmine.

Teed ja tänavad

Üldeesmärgiks on kaasaegse ja kvaliteetse kogu piirkonna vajadusi arvestava teedevõrgustiku ja ühistranspordikorralduse väljaarendamine.

2015. aastal kasutati valla teede hooldamiseks ja korrastamiseks 836 840,54 eurot. Investeeringute kuluks oli 597 497,12 eurot, millest Koidula silla rekonstrueerimisele kulus 315 748 eurot. Ülejäänud investeeringud on kajastatud Türi Halduse majandustegevuses. Teehooldustöödel teostati kahel korral teeäärte niitmist ja kruusateede greiderdamist.

Telefoniside ja internet

Telefoniside teenust pakub Türi vallas peamiselt AS Telia. Võimalik on tarbida kõigi Eesti mobiilsidevõrkude teenuseid. Telefoniside ja interneti püsiühenduse tehniline kättesaadavus on tagatud. Türi linnas ja Säreveres on olemas televisiooni kaabelvõrk, mida haldab AS Starman.

Väljapool linna on AS-i Telia interneti püsiühendused võimalikud Säreveres, Türi-Allikul ja Poaka elamute piirkonnas, Kabalas, Kulus, Laupal, Oisus ja Metsakülas.

Avatud Internetipunktid (AIP) on kõigis valla raamatukogudes.

Kalmistud

Türi vallas toimub matmine kahele Türi linnas asuvale kalmistule: Saunametsa ja Kõrgessaare kalmistutele.

Türi linnas asuvale Kohtu tänava kalmistule matmist ei toimu. Kalmistust on kujunemas park-kalmistu. Säilitatud on hauatähised ning teised mälestusmärgid.

Türi linnas asuvale Kesklinna kalmistule üldjuhul matmist ei toimu, kuid erandkorras on lubatud urnimatmine. Kalmistust on kujunemas park-kalmistu või mälestuspark.

Kalmistute hooldamise ja korrasoleku üldkuluks oli 23 010,90 eurot.

Ühistransport

Asendist tulenevalt on valla keskuse (Türi linn) transpordivõimalused head. Bussi- ja rongiühendus teiste põhiliste keskustega on vajadusi rahuldav. Hea on ühendus maakonnakeskuse Paidega, kust on täiendavad võimalused liinibussidega liikumiseks teistesse keskustesse. Toimib vallasisene sotsiaalbussiliin, mis kulgeb kindlal marsruudil (Türi - Türi-Alliku - Lokuta - Telliskivi - Säreveere - Kõrgessaare - Saunametsa - Türi) ja kindlatel kellaaegadel. Transporditeenuse kasutamine on õigustatud isikutele (puudega, vanadus- ja töövõimetuspensionär ning eelkooliealine laps koos saatjaga) tasuta. Türi linna läbib Tallinn-Lelle-Viljandi raudtee, reisirongid väljuvad Tallinna suunas kaheksa korda, Viljandi suunas neli korda ööpäevas. Türi raudteejaama baasil on kujunenud ühtne reisikeskus, mis teenindab nii rongi- kui ka bussireisijaid.

Koostöös MTÜ-ga Järvamaa Ühistranspordikeskus on töötatud välja toimiv ühistranspordisüsteem, arvestades erinevate sihtgruppide vajadusi. Valla kuluks on liikmemaksu tasumine suuruses 511,28 eurot.

Õpilaste veoks kasutatakse ka valla poolt tellitud eriliine, kui avalikud liinid ei rahulda õpilaste sõiduvajadusi.

Loodusressurside kasutamine

Riikliku tähtsusega maavarade maardlaid Türi valla territooriumil ei ole. Aktiivselt kasutatavaks loodusressursiks on põhjavesi. Põhjavett kasutatakse majandus- ja joogiveena. Viimaste aastate majanduslik lähenemine ning tarbimise optimeerimine on vähendanud põhjavee tarbimist ning mõistliku kasutamise puhul ei ole ette näha selle vähenemist. Põhjavett võetakse individuaaltarbijate puhul 10...20 m sügavustest puurkaevudest. Selle sügavusega kaevude vee omadused on muutlikud ning sõltuvad suuresti kaevu asukohast, sanitaartsooni olemasolust. Vee kvaliteeti on vähe uuritud. Reeglina on see tarbijaid rahuldav.

Aktiivselt kasutatavad karjäärid on Liivamäe liivakarjäär, Änari karjäär, Kõltsi karjäär.

Türi voorestikus on eeldatavasti kruusavarusid, kuid need on looduskaitse all ja nende kaevandamist ei ole ette näha.

Turvast on mitmetes Türi valla rabades. Turba kaevandamine toimub Lokuta, Retla, Kallissaare turbarabas. Täiendavate turbarabade kasutuselevõttu ei ole ette näha.

Türi Kommunaalasutus

Türi Kommunaalasutuse põhitegevus oli SA Keskkonnainvesteeringute Keskuse vahendusel Euroopa Liidu Ühtekuuluvusfondi vahendite abil 2009. aastal alustatud Türi valla ühisveevärgisüsteemide rekonstrueerimise ja laiendamise projekti jätkamine ja tööde tegelik lõpetamine. 2016. aastasse jääb projekti lõpparuande lõpetamine ja esitamine rahastajale. 2016.a. ei ole projekti raames ette näha kulutuste tegemist. Projekti abikõlbulike kulude (rahastaja poolt aktsepteeritavad kulutused) lõppmaksumuseks oli kavandatud 8 082 243,00 eurot, sh SA KIK toetus 6 862 632,00 eurot ja Türi valla omaosalus 1 219 611,00 eurot. Seoses ehitushindade odavnemisega õnnestus projekti ala ja teostatud mahtusid oluliselt suurendada. Projekti lõppmaksumuseks kujunes 7 937 236,38 eurot, sh EL toetus 6 739 506,89 eurot ja Türi

valla omaosalus (SA KIK laenu arvelt) 1 197 729,49 eurot. Koos abikõlbmatute kuludega (eelkõige projektitaotluse koostamine ja korrigeerimine) kujunes projekti lõppmaksumuseks 8 002 083,13 eurot, mille ulatuses võeti arvele ka rajatud ja rekonstrueeritud põhivahendeid.

2015.a. oli esialgu kavas projekti arendamiseks kasutada 268 090 eurot. Seoses projekti täiendava laiendustaotluse otsuse rahuldamisega kujunes 2015. a. projekti tegelikuks mahuks 398 289 eurot. Tööde eest tasumiseks kasutati SA KIK toetust eelarves kavandatud 1 862 211,70 euro asemel 336 661,30 eurot. Omaosalus (ca 15,09 % projekti maksumusest) kaeti SA KIK laenujäägi ja täiendavalt võetud laenu (71 991 eurot) arvelt. Kuna projekt tervikuna, vaatamata projektiala neljale laiendamisele siiski odavnes ca 1,8 %, jäi ka 123 125,11 eurot toetuse limiiti ja 21 881,51 eurot SA KIK laenu kasutamata.

Türi Kommunaalasutuse teine põhiline tegevusala on Türi valla ühisveevärgi ja –kanalisatsiooni (ÜVK) varade haldamine ja rentimine valla vee-ettevõtjale OÜ Türi Vesi. Rendituluks oli eelarves kavandatud 55 000 eurot, tegelikuks laekumiseks oli 68 892,98 eurot. Ülelaekumine oli tingitud vee- ja kanalisatsiooniteenuse hinnas oleva varade amortisatsioonikomponendi ja varade maksumuse suurusel. Renditulu akumulēeritakse valla eelarvesse ja kasutatakse koos tulevaste rendisummadega SA-le KIK investeerimislaenu tagasimakseks.

Türi Kommunaalasutuse personal majandusaastal koosnes 0,15 direktori ametikohast ja 0,2 sekretär-asjaajaja ametikohast. Personalikuluks kujunes 5 869,76 eurot (eelarves kavandatud 5 562 eurot), majandamiskuluks 444,21 eurot (eelarves kavandatud 533 eurot).

Edaspidistel aastatel tegeleb Türi Kommunaalasutus Türi valla ÜVK varade haldamisega ja rentimisega vee-ettevõtjale ning SA KIK laenu tagasimakseks rendiraha kogumisega.

Personali koosseisu ei ole kavas muuta.

Türi Haldus

2015 oli Türi Haldusele asutamise ja esimene tegevusaasta, mis mõnes mõttes on osutunud käimajooksmise ja katsetamise aastaks. Seetõttu ei ole personali viidud maksimaalseks võrreldes kooskõlastatud struktuuriga, vaid tööle on võetud hädavajalikud töötajad, kelle kulu on ka eelarvega kaetud. Vallale kuuluvate sotsiaal- ja munitsipaalteenuste (Mehaanika tn 1 ja 3, Tallinna tn 33, Vabriku pst 13, Viljandi tn 19, 30, 60, F. J. Wiedemanni tn 1) haldamine võeti üle vallale kuuluvalt OÜ-lt Türi Elamu, mis hiljem erastati. Osa personalist (majahoidjad, koristaja) on endised OÜ Türi Elamu töötajad. Muude munitsipaalhoonete (Paide tn 16, Viljandi tn 13 b, Kabala, Pargi tn1) endise Kolu ja Änari raamatukogu hoonete haldamine tuli üle Türi Vallavalitsuselt.

Heakorratööde korraldamine ja heakorraobjektide haldamine tuli osalt üle Türi Kommunaalasutusele, kust tuli üle ka osa personalist (heakorrajuhud on endine Kommunaalasutuse direktor. Sealt tulid üle ka heakorra töödejuhataja, kalmistuhoidjad, Kabala piirkonnas õpilasvedu teostav bussijuht).

Osa heakorratööde korraldamisest ja objektide haldamisest tuli üle Türi Vallavalitsusest, kust tuli üle osa personalist (juhataja, keskkonnaspetsialist, energetik, juhiabi).

Türi Halduse tegevus jaguneb mitmele tegevusalale, millest osale tegi kulutusi ka Vallavalitsus. Suuremamahuliste ja paremini kirjeldatavate tööde osas on läbi viidud hanked ja need tööd tellitakse erinevatel töövõtjatelt. Väiksemamahulised ja raskemini kirjeldatavad tööd teostatakse valdavalt ise.

04510 Maanteetransport

Olulisemad investeringuobjektid valla poolt oli Koidula tn silla rekonstrueerimine. Türi Halduse poolt olid olulisemad tööd Paide-Viljandi tn kõnnitee rekonstrueerimine (98826

eurot). Rekonstrueeriti veel Loode tn (13739,22 eurot), Kõrgessaare kalmistu tee (47466,94 eurot), Jõe tn osaliselt (10464,80 eurot), Kastani tn osaliselt (4421,84 eurot), Põllu tn (19887,80 eurot), Küti tn (5690,84 eurot), Poaka-Pärtsaare tee (6681,00 eurot). Rahaliselt väiksemamahulised, kuid elanike elukvaliteedile väga olulised tööd olid Taikse raudteejaama tee rekonstrueerimine (2439,49 eurot) ja Türi kaubamaja juurde täiendava kõnniteejupi ehitus (3450,52 eurot). Elamute Mehaanika tn 1 ja 3 piirkonda rajati kõnnitee (7349,10 eurot) ning Kungla tänavale Kiriku piirkond tehti tee laiendus parkimiseks (3514,20 eurot). Kõikidele summadele lisandub käibemaks.

Teede jooksvat remonti ja hooldust telliti eri töövõtjate käest. Lume- ja libedusetõrjet teostas Türi linnas AS Keskkonnateenused, maapiirkondades jagunes lumetõrje kuue töövõtja vahel.

Türi piirkonna elanike ja läbisõitjate jaoks on väga oluline Maanteeameti poolt Pärnu-Rakvere-Sõmeru maantee Türi linna lõigu ja Särevere-Türi lõigu (koos Pärnu jõe ja Prandi jõe sildade uuendamisega) rekonstrueerimise lõpetamine.

2016.a. on kavas teedesse investeerida 250 000 eurot.

05100 Jäätmekäitlus

Jäätmekäitlusele tegid kulutusi nii Türi Haldus kui ka vald.

Jäätmemajanduse olulisemad kulutused olid: Kesk-Eesti Jäätmehoolduskeskuse liikmemaks 7 546,76 eurot; Türi Jäätmejaama haldustasu AS-le Väätša Prügila 11 098,30 eurot, keskkonnaspetsialisti personalikulu 14567,6 eurot.

Enamus rajatiste majandamiskulust sisaldab Türi, Oisu ja Kabala jäätmejaamades ohtlike jäätmete, suurjäätmete jne käitlemise tasu ning vanapaberi kogumise ja käitlemise ja avalikest kohtadest jäätmevedu. Sõidukite ülalpidamine sisaldab süstemaatilist jäätmejaamade ja pakendi- ning paberikonteinerite kontrolli ja tühjendamise vajaduse määramist üle valla.

Jäätmekäitluse osas olulisi muudatusi ei planeerita.

05400 Bioloogilise mitmekesisuse ja maastiku kaitse

Kulutusi tegid nii vald kui ka Türi Haldus.

Olulisemad kulutused olid: Sol Baltics OÜ Türi tehisjärve piirkonna ja I hooldusklassi objektide püsihooldustasu, Jäätmeproff OÜ II ja III hooldusklassi objektide püsihooldustasu, aedniku, heakorra töödejuhataja, haljastustöödega seotud töötajate personalikulu, oma jõududega tehtavatel töodel mehhanismide kulu.

Investeering sisaldab Türi kultuurimaja ette rajatud võidutule altari rajamise kulusid.

2016 on kavas haljastustööde vahenditesse investeerida 21 000 eurot.

06300 Veevarustus

Kulutusi tehti nii valla poolt kui ka Türi Halduse ja Kommunaalasutuse poolt.

Põhilised kulutused olid: Kommunaalasutuse veeprojekt 398 298,40 eurot, hajaasustuse programmis osalevatele majapidamistele toetus 60 925,08 eurot.

2016. aastal on kavas investeerida 90 760 eurot.

06400 Tänavavalgustus

Kulutusi tegid nii Türi vallavalitsus kui ka Türi Haldus.

55026 euro kogusummaga tehti erinevates kohtades tänavavalgustussüsteemide rekonstrueerimist. Uusi süsteeme ei ehitatud. Personalikuludes kajastuvad energeetiku töötasu koos maksudega.

Majandamiskulud sisaldavad elektrienergia maksumust, süsteemide hoolduse ja jooksva remondi kulusid.

2016. aastal on kavas investeerida 80 720 eurot.

0660510 Kalmistud

Kulutusi tegid nii Türi Vallavalitsus kui ka Türi Haldus.

Personalikulud on Saunametsa ja Kõrgessaare kalmistu hooldajate kulud ja suveperioodil kasutatud Kesklinna kalmistu hooldaja kulud.

Rajatiste majandamiskulu katab kalmistutel kasutatud mehhanismide ning ostetud materjalide kulu. Inventari kulu sisaldab välikäimlate ostu kulud Kõrgessaare ja Saunametsa kalmistutele ning mõningad käsitööriistad, eri- ja vormiriietus katab kalmistuhooldajate tööriiete kulud.

0660511 Hulkuvate loomadega seotud tegevus

Kulude kokkuhoiuks püüab keskkonnaspetsialist ise hulkuvaid loomi ja transpordib need varjupaika.

Majanduskulud sisaldavad loomade varjupaikade teenuste maksumust, transpordikulud on keskkonnaspetsialisti kasutuses oleva auto kulud loomade transpordil varjupaika. Inventari kulu alt on ostetud kasside püüdmise puur ja transpordi puur.

0660512 Muu elamu- ja kommunaalmajandus

Sellel tegevusalal on kulutusi teinud nii Türi Vallavalitsus kui ka Türi Haldus. Sellele tegevusalale kantakse hoonetega (Paide tn 16, F. J. Wiedemanni tn 1, Viljandi tn 13b, Kabala Pargi tn 1) seotud kulud. Samuti muude objektide, mis ei mahu eelpoolloetletud tegevusalade alla, kulud.

0660514 Türi Haldus

Personalikulu sisaldab juhataja, juhiabi, ehitusjuhi ja koristaja kulusid. Teiste töötajate kulud on kantud nende põhitegevusaladele. Masinate, seadmete soetamise kulu katab väikeveoki ostukulud, kinnistute, hoonete majandamise kulu on büroo ruumide kulud, inventari kulud katavad asutuse käivitamisega seotud mööbli, kontoritehnika ja muu varustuse ostmise kulud.

Personal

Türi Vallavalitsuse poolt kooskõlastatud ametikohad ja nende täitmine:

	Ametinimetused	Struktuuri järgi maksimaalne töötajate arv	Seisuga 31.12.2015 tegelikult rakendatud	Vabad kohad
1	Juhataja	1,00	1,00	0,00
2	Juhiabi	1,00	1,00	0,00
3	Ehitusjuht	1,00	1,00	0,00
4	Heakorrajuh	1,00	1,00	0,00
5	Energeetik	1,00	1,00	0,00
6	Töödejuhataja (töötav, heakord)	1,00	1,00	0,00
7	Keskkonnaspetsialist	1,00	1,00	0,00
8	Kalmistu hooldaja	2,50	2,5 (aasta keskmine)	0,5 kohta kasutatakse hooajaliselt
9	Autojuht-eestöoline	1,00	0,00	1,00
10	Haljastus-heakorratöoline	3,00	2,00 (aasta keskmine)	1,00
11	Remondi- ja heakorratöoline	2,00	1,00	1,00
12	Traktorist-eestöoline	1,00	1,00	0,00
13	Aednik	1,00	1,00	0,00
14	Bussijuht-töoline	1,00	1,00	0,00
15	Koristaja (Wiedemanni 1)	0,30	0,30	0,00
16	Administraator-koristaja (Mehhaanika 1, 3)	1,00	0,75	0,25
17	Majahoidja (12x0,3)	3,60	1,00	2,6
	Kokku	23,4	17,55	5,85

Suhteliselt suureks ja mahukaks osutub teede haldamisega seotud temaatika. Seetõttu on vajalik teemeistri põhifunktsiooniga töötaja rakendamine kas täiendava töötaja töölevõtmisega või sisemise ümberkorraldusega. Samuti on liialt väike asutuse enda poolt heakorratööde ja ehituslike remonditööde teostamise võimekus nii töötajate kui ka tehnika osas. Nende tööde puhul peab arvestama hooajalisusega, st teatud perioodidel on vaja töid teha rohkem, teatud perioodidel vähem.

Asutuse enda poolt tehtavate ja hangetega tellitavate tööde suhtes on otstarbekas, et suuremahulised hooajalised, rohkem ja eritehnikat ning tööjõudu vajavad lihtsalt prognoositavad ja kirjeldatavad tööd tuleb tellida väljastpoolt hangetega, raskemini prognoositavad tööd tuleb ise teha. Tehnika ostul ja tööjõu palkamisel tuleb arvestada nende maksimaalse koormamisega.

Jätkuvalt vajab lahendamist Türi Halduse tehnilise baasi laiendamine. Praegune töökodagaraaž-hoiuruumid on kasutada ajutiselt kuni oktoobrini 2016 ning edasine lahendus praegu puudub. Selle probleemi lahendamiseks on vaja Vallavalitsuse abi.

2016.a. on kavas uuendada muruniidutehnikat ning MTZ traktorile uue haagise ostmise.

4.4. Haridus

V1 E4, V4 E1 Türi linnas ja lähikümbruses tegutsevate lasteaedade tegevuse ümberkorraldamine.

Kesklinna, Lokuta, Türi-Alliku ja Säreveere lasteaiad tegutsevad ühe asutusena erinevates asukohtades – teostatud, ühe asutusena tegutsev Türi Lasteaed alates 1. veebruarist 2015.

V1E4, V4 E1 Oisu Lasteaia ja Retla Kooli tegevuse ümberkorraldamine kool-lasteaiaks.

Alates 1. septembrist 2015 on Oisu Lasteaed „Kelluke“ ja Kabala Kool-Lasteaed liidetud Retla Kooliga ning tegutsevad ühe asutusena – Retla-Kabala Kool kolmes tegutsemiskohas.

V1 E4 Türi Toimetulekukooli ümberkujundamine maakondlikuks riigikooliks.

Läbirääkimised Haridus- ja Teadusministeeriumiga kestavad.

V4 E2 Põhikoolihoone rekonstrueerimine –

Ei ole alustatud, kuid on sees arengukava eelnõus 2017-2020.

V4 E1 Kesklinna lasteaia katuse rekonstrueerimine

Teostatud

V4 E4 Haridusasutuste õpikeskkonna kvaliteedi tõstmine: inventari ja õppevahendite soetamine.

Kõikidesse haridusasutustesse võimaluste ja vajaduse raames soetatud nii õppevahendeid kui uuendatud inventari.

V4 E1 Ühtse lasteaedadesse vastuvõtu ja väljaarvamissüsteemi rakendamine

Täiendatud korda.

Üldinfo

Türi vallas tegutses 2015. aasta alguses 12 haridusasutust. 1. veebruarist liideti Türi linna lasteaiad üheks lasteaiaks - Türi Lasteaed – ning 1. septembrist alustas kolme asutuse liitmisel tööd Retla-Kabala Kool. 2015/2016 õppeaastal oli Türi vallas 7 haridusasutust.

Teistest omavalitsustest käis Türi valla lasteaedades 2015. aastal 30 last, põhikoolides 23, gümnaasiumis 23 ja muusikakoolis 3 õpilast. 2014. aastal (10. november 2014 seisuga) olid antud arvud lasteaedades 26, põhikoolides 37, gümnaasiumis 18 ja muusikakoolis 3 last.

Türi vallas sisse kirjutatud, kuid väljaspool valda haridust omandavaid lapsi oli alusharidust pakkuvates asutustes 2015. aastal 29, alg- ja põhiharidust pakkuvates asutustes 78 ja keskhariidust omandas 51 last. 2014. aasta 10. novembri seisuga omandas väljaspool valda alusharidust 17, alg- ja põhiharidust 90 ja keskhariidust 56 last.

2015. aasta alguses oli Türi vallas 5 lasteaeda. 1. veebruarist 2015. alustas tegevust nelja Türi linna lasteaia (Lokuta lasteaed, Kesklinna Lasteaed, Säreveere Lasteaed ja Türi-Alliku Lasteaed) liitmise tulemusena Türi Lasteaed. 1. septembrist 2015 alustasid endised Kabala Kool-Lasteaed ja Oisu Lasteaed „Kelluke“ Retla-Kabala Koolina. 2015 aasta lõpuks oli Türi vallas 2 lasteaeda

kuues tegutsemiskohas. Alushariduse peamised eesmärgid olid kodulähedase alushariduse ning kaasaegse ja turvalise õpikeskkonna tagamine.

Türi Lasteaed

2015. aasta 1. veebruarist liideti senised Türi linna lasteaiad ühiseks asutuseks Türi lasteaed, mis tegutseb neljas tegutsemiskohas.

Türi Lasteaia 2015. aasta eelarve täitmine oli 1 209 153,45 eurot. Tegevuskuludest 72,16% moodustasid personalikulud, 11,76% kuludest moodustasid investeeringud hoonetesse ja inventari soetamine, majandamiskulud 6,85% ja toiduainete ning toitlustuskulu 5,54%

2015. aasta jooksul oli personali osas seoses asutuste liitmisega mitmeid muudatusi. Pea täielikult uuenes aasta jooksul asutuse juhtkond. Asutuses oli 83,85 ametikohta ning kõik ametikohad olid ka täidetud.

Investeeringuid tehti 142 212,13 euro eest – Kesklinna lasteaia katuse renoveerimine, Lokuta lasteaia tualettruumide ja vundamendi remont, Türi-Alliku lasteaia saali renoveerimine ja mööbli soetamine. Lokuta õppekohas alustati kolme rühmaruumi voodite välja vahetamisega. Lisaks hangiti aasta jooksul erinevatesse õppekohtadesse kasutatud mööblit, saadi annetuseks kasutatud arvuteid ja projektitöö tulemusena soetati digiklaver.

Türi lasteaias töötas 2015. aastal 19 rühma.

Lokuta õppekohas oli 2015. aastal üks sõimerühm ja kolm aiarühma, lapsi 79. Säreveres 51 last, töötas üks sõimerühm ja kaks aiarühma. Türi-Alliku õppekohas oli lapsi 52, töötas kaks sõime ja kaks aiarühma. Kesklinna õppekohas töötas kaks sõimerühma ja kuus aiarühma, lapsi 140. Suvised kaks valverühma olid avatud Kesklinna õppehoones, teised tegevuskohad olid juulis suletud.

Lasteaial on hea koostöö Türi valla teiste asutustega, eraldi võib välja tuua koostöö Türi Ühisgümnaasiumi ning Türi Kultuurikeskusega. Õpetegevuse rikastamisel on olnud hea koostöö Keskkonnainvesteeringute Keskusega, Türi Ringhäälingumuuseumiga, Päästeameti ka Politsei- ja Piirivalveametiga ning paljude teiste asutustega, Nõustamis ja koolitustegevusel on oluline panus Järvamaa Rajaleidja keskusel.

2015. aasta oli üheks kasvamise aasta, ühiste väärtuste ja põhimõtete leidmine, uue töökorralduse ja uue asutuse toimimisega harjumise aasta.

Retla-Kabala Kool

1.septembrist 2015 liideti Retla Kooliga Kabala-Kool-Lasteaed ja Oisu Lasteaed „Kelluke“ ning liidetud asutuse nimeks sai Retla-Kabala Kool.

Retla-Kabala Kooli eelarves olid kulud üldmähus 754 542 eurot, sellest riigieelarvelised vahendid olid 251 339 eurot ja sellest koolitoit 13 513 eurot ning õpilaskodu 62 022 eurot, sellest riigieelarvelised 26 000 eurot.

Asutuse personali koosseisus oli 52,86 ametikohta. Seoses asutuste liitmisega ja töötajate liikumisega toimus personali koosseisus mitmeid muudatusi. Senise kolme asutuse juhi asemel jätkas üks, lasteaedade tööd koordineerib õppealajuhataja, septembrist alustas asutuses tööd sotsiaalpedagoog. Maikuuks asus tööle poole kohaga majandusjuhataja, kes juba septembrist

jätkas täiskohal töötamist. Retla-Kabala Kool vajab õpilastele tõhusama tugiteenuse pakkumiseks logopeedi. Psühholoogi teenust pakub Süda-Eesti Sotsiaalkeskus.

Retla-Kabala Kool tegutseb kolmes õppekohas. Kabala mõisahoones tegutseb kaks lasteaia aiarühma, kus on kokku 30 last. Kabala õppekoha põhikooli osas õpib 23 last ning I ja II kooliastmes. 2015-2016 õppeaastal on avatud kõik klassid esimesest kuuenda klassini.

Oisu lasteaias on kolm aiarühma, nendes kokku 36 last.

Asutuse Oisu teguvuskohas toimub õpe I-III kooliastmeni. 2015. aasta kevadel lõpetas Retla – Kabala Kooli üheksanda klassi 6 õpilast, sügisel alustas kooliteed Oisus 7 ja Kabalas 6 last.

2015. aasta oli algus uuele asutusele. Suur osa ajast ja tegemisest läks erinevate regulatsioonide ühtlustamisele, omavahelisele kommunikatsioonile.

Türi Ühisgümnaasium

10. november 2015 seisuga õppis Türi Ühisgümnaasiumis 174 last (2014 a. 171). Mittetatsionaarses õppes nendest 16 õpilast. Türi Ühisgümnaasiumis oli 2015. aasta 10. novembri seisuga kokku 37 ametikohta. Töötajate arv on 42, neist 28 on õppe- ja kasvatusala ning 14 haldus- ja abipersonali töötajat.

Koolis on õpilasi kõigist Türi valla põhikoolidest ning Hagudist, Paide vallast, Paide linnast, Võhmast, Väätsalt, Aravetelt, Amblast ja Tsirguliinast. Kevadel korraldati õpilaskandidaatidele lahtiste uste päev „Üks päev gümnaasiumis“. Õpilased ning juhtkonna liikmed on erinevate ürituste raames käinud gümnaasiumit tutvustamas põhikoolides. Osaleti Järvamaa karjäärimeeskonnal „Lingid tulevikku“.

Türi Ühisgümnaasiumi eelarve täitmine oli 605 211,81 eurot, sellest riigieelarvelised vahendid olid 285 465,98 ja koolitoit 17 133,90.

Suuremaks investeeringuks oli 2015. aastal köögiseadmete ja söökla toolide soetamine. Köögiseadmete soetamise vajaduse tingis lepingu lõppemine Järva Tarbijate Ühistuga.

Toetusi saadi erinevatest projektifondidest - Eesti Koolispordi Liidult, Järvamaa Arenduskeskusest, Keskkonnainvesteeringute Keskusest, Eesti Kooriühingult jt., et mitmekesistada õppe- ja huvitegevust.

2015. aastal valmis ka kooli uus arengukava aastateks 2016-2019.

Arengusuunad järgmiseks aastaks:

1) õpilaste igakülgne individuaalse arengu toetamine; 2) professionaalse õpetajaskonna tagamine; 3) innustava ja huvitava õppe jätkamine; 4) kooli jätkuv arendamine kogukonna hariduskeskuseks.

Türi Põhikool

Türi Põhikoolis õppis 10. novembri 2014 seisuga 521 õpilast (2013 a. 531). Personali koosseisus oli 76 ametikohta, neist 53,25 õpetajat.

Kooli tegevuskulude maht oli 2015. aastal oli 1 499 802 eurot, millest riigieelarvest 929 126 eurot, sellest koolitoit 71 116 eurot.

Algklasside majas remonditi kolm klassiruumi ja soetati uut mööblit, sülearvuteid, projektoreid 3D printer.

Türi Põhikoolis õppis 10. novembri 2015 seisuga 510 õpilast. Õpilased jagunesid 27-sse klassikomplekti (kõiki paralleelklasse on kolm), lisaks kaks väikeklassi 5 õpilasega ja kaks lihtsustatud õppel olevate õpilaste klass 6 õpilasega. Ühele õpilasele rakendati üks-ühele õpet. 2014/2015 õppeaasta jooksul lahkus koolist 85 õpilast, neist 56 põhikooli lõpetajat. Samal ajal lisandus 63 õpilast, neist 1. klassides alustajaid 51. Kool töötab kahes õppehoones.

Lastel on peale õppetöö võimalik ka võtta osa 36 erinevast ringist või treeninggrupist.

2015/2016 õppeaastaks on personali koosseisus 76 ametikohta.

Kooli juures töötab õppenõustamiskomisjon, kes tegeleb õpilastega, kellel on probleeme õppimisega, käitumisega, koolikohustuse täitmisega. Komisjon otsustab, milliseid meetodeid ja mõjutusvahendeid konkreetsetes olukorras rakendada.

Peamine arengusuund järgmistel aastatel on Türi Põhikooli õppehoone asukoha otsustamine ning tänapäevase õppe- ja töökeskkonna loomine. Suur tähelepanu on hariduslike erivajaduslike laste õppel ning koostööl nende vanematega.

Laupa Põhikool

10. november 2015 seisuga õppis Laupa Põhikoolis 107 õpilast, kellest pea pooled on Türi linna lapsed.

Personali koosseisus on 27,31 ametikohta, neist 15,25 pedagoogilist töötajat. Koolis pööratakse väga suurt tähelepanu hariduslike erivajadustega laste toetamisele.

Kooli tegevuskulude maht oli 482 702,76 eurot, sellest riigieelarvelised vahendid 264 074,09 ja koolitoit 14 060 eurot. 2015. aastal saadi lisarahastust erinevateks projektideks keskkonnainvesteeringute Keskuselt, Eesti Kooriühingult, Eesti Kultuurkapitalilt, Rahvakultuuri Keskuselt, Järva Maavalitsuselt.

2015. aastaks polnud eelarves peale Norra projekti elluviimislepingu garantiiraha investeeringuid ette nähtud. Norra projekti elluviimislepingu garantiiraha eest (Laupa Põhikoolile on 2010. aastal lõppenud nn. Norra projekti elluviimislepinguga sätestatud garantiiraha aastaks 6528,32 € ja see garantiiraha kehtib kümne aasta jooksul renoveerimistöode vastuvõtu akti allkirjastamisest), mis oli Türi valla 2015. aasta eelarves paigutatud investeeringute alla, remonditi mõisa peatrepi terrassi põrand, tehti rõdu krohviparandusi ning värvimist.

Edasised plaanid: 1) Vedelkütte hinna tõusu korral küttesüsteemi uuendamine; 2) Norra projekti elluviimislepingu garantiiraha eest on kavas remontida hoone välisfassaad; 3) ehitada kooli juurde parki paviljon õuesõppeklassi tarvis.

Kool koostab arengukava aastateks 2016-2018.

Türi Toimetulekukool

10. november 2015 seisuga õppis Türi Toimetulekukoolis 15 last. Koolis töötab 20 töötajat (neist 8 töötajat osalise tööajaga), sealhulgas pedagoogiline personal, so õpetajaid-kasvatajaid

kokku 11 (neist osalise tööajaga 5 töötajat). Kooli personali koosseisu on kinnitatud 18,75 ametikohta.

Türi Toimetulekukool on üldhariduskool, mis loob võimalused põhihariduse omandamiseks ja koolikohustuse täitmiseks intellektipuudega õpilastele, kes nõustamiskomisjoni soovitusel ja vanema nõusolekul õpivad toimetuleku- või hooldusõppes.

Koolis õpib 15 haridusliku erivajadusega õpilast 4 liitklassis – kolme klassi õpilased õpivad toimetuleku õppekava alusel ja ühe klassi õpilased hooldusõppe õppekava järgi.

Koolil on õpilaskodu 13 kohaga, õpilaskodu rühmades on 13 õpilast, neist 10 on riiklikult toetataval kohal.

Türi Toimetulekukooli tegevuskulu oli kokku 168 604,10 eurot, sellest riigieelarvelised vahendid 99 179,28 ja koolitoit 2 047,18 eurot.

Samuti on koolil õpilaskodu, mille kulud olid kokku 53 864,83, sellest riigieelarvelised vahendid 20 000 eurot.

Investeeringute osas vajab kool majaümbruse hooldustöid, kuna maapind on peale renoveerimistöid vajunud ning maja suunas valgus sademevesi kahjustab maja vundamenti ja uputab keldrit.

Türi Muusikakool

Türi Muusikakool on huvikoolina tegutsev muusikakool, mille tegevuse eesmärk on anda huvihariduse raamõppekavast lähtuvalt muusikalist põhiharidust ja valmistada õppureid ette professionaalse muusikahariduse õppeks. Kooli õppekavad on registreeritud Eesti Hariduse Infosüsteemis. Türi muusikakoolis on 18,6 ametikohta, neist 14 õpetaja ametikohad. Türi Muusikakool on õppurite arvu poolest Järvamaa suurim muusikalist põhiharidust andev huvikool. 2015 aastal oli õpilasi 157, kes õpivad eelkoolis ning klaveri, akordioni, viiuli, tšello, flöödi, plokkflöödi, klarneti, saksofoni, trompeti, metsasarve, altsarve, kitarr, basskitarr ja löökpillide erialal.

Türi Muusikakooli tegevuskulud olid 2015. aastal 246 885,69 eurot. Lisavahendeid laekus projektitoetusena Haridus- ja Teadusministeeriumilt, Eesti Kultuurkapitalilt.

Türi Muusikakool on jätkuvalt tegutsev ja elujõuline huvikoolina tegutsev muusikakool, kes tegeleb laste ja noorte muusikaalaste võimete arendamisega, osaleb aktiivselt Türi valla kultuurielu edendamisel ja võtab osa Eesti Muusikakoolide Liidu poolt korraldatavatest üritustest.

Türi Muusikakool tähistas 2015. aastal 20. sünnipäeva.

Õpilasveo eriliinid

Türi valla 2015. aasta eelarvest kaeti eelarvereaal 09600 (õpilasveo eriliinid) Eesti Vabariigi haridusseaduse § 7 lõike 2 punktist 8 tuleneva kohustuse – koolitranspordi korraldamine – kulu, kokku 119 648,38 eurot. Kulu sisaldab dotatsiooni mittetulundusühingule Järvamaa Ühistranspordi Keskus (9 kuud aastas), lepinguliste vedajate tasu, sõiduhüviti ja huvihariduse omandamisel tehtud sõidukulu osalisi hüviti ning kutsealase eelkoolituse korraldamisega seotud transpordikulu.

Muu haridus eelarverealt 09800 (muu haridus) oli Türi valla 2015, aasta eelarvesse planeeritud raha nendeks üritusteks ja tegevusteks, mida korraldab Türi Vallavalitsuse haridus- ja kultuuriosakond. Sellelt eelarverealt makstakse ka õppetoetusi Türi valla koolide õpilastele Türi Vallavolikogu kehtestatud korras ja tingimustel.

Eelarverealt tehakse õppeaasta alustamise ja lõpetamisega seotud kulu, korraldatakse vallavanema vastuvõtt parimatele koolilõpetajatele, valla haridusjuhtide infopäevad, kingitused ja meened ning valla õpetajate tunnustamisürituse ja erinevate konkursside kulu. 2015. aasta 1 septembril kuulutati Türi vald Koolirahu aastaks.

4.5. Kultuur, sport ja vaba-aeg

Kultuur:

V6. E2.1; V1 E4 Türi Raamatukogu tegevuse ümberkorraldamine, struktuuriüksuste vähendamine

30. augustist 2015 suleti Ollepa raamatukogu ning 1. septembrist alustas tegevust Kahala raamatukogu. 30. oktoobrist lõpetasid tegevuse Kolu ja Änari raamatukogud ning 30. novembril Taikse raamatukogu.

Noorsootöö:

V5E1 Toimiva noortekogu asutamine

Noortekogu moodustamiseks on Türi valla koolide noorteaktiiv koos käinud ning alustatud noortekogu põhimääruse koostamist.

Türi Raamatukogu

Türi Raamatukogu on Türi Vallavalitsuse hallatav asutus, mille keskus asub Türi linnas ning millel olid 2015. aasta alguses struktuuriüksused Änari, Kolu, Laupa, Taikse, Kabala ja Ollepa külates ning Oisu alevikus, lisaks Ollepa raamatukogu teeninduspunkt Kahala külas. 30. augustist 2015 suleti Ollepa raamatukogu ning 1. septembrist alustas tegevust Kahala raamatukogu. 30. oktoobrist lõpetasid tegevuse Kolu ja Änari raamatukogud ning 30. novembril Taikse raamatukogu. 2015. aasta lõpuks oli Türi Raamatukogul 5 tegusemiskohta. Raamatukogu ülesanne on valla elanike raamatukogualane teenindamine.

2015. aastal oli Türi Raamatukogus külastusi 63 744 ning laenutusi 105 536. Nii külastuste kui laenutuste arv võrreldes 2014. aastaga vähenes.

Aastas lisandus 3071 eksemplari raamatuid, neist 2370 eksemplari ilu- ja lastekirjandust. Aasta jooksul pandi valla raamatukogudes välja 142 näitust ja väljapanekut, millega tutvustati nii kirjanike tähtpäevi, kirjanduspreemiade nominente ja laureaate. Populaarsed on temaatilised näitused-väljapanekud.

Raamatukogudes toimus aasta jooksul 84 muud sündmust (konkursid, sõbrapäevakohvik, ettelugemispäevad, näitused jms).

Raamatukogu struktuuriüksuste vahel on hea koostöö, samuti tehakse koostööd Türi valla teiste asutustega. Änari, Kolu ja Taikse raamatukogude sulgemine on toonud külastajaid juurde peamiselt Türi ja Oisu raamatukokku.

Türi Raamatukogu 2015. aasta eelarve täitmine oli 164 837,37 eurot.

Rahva- ning kultuurimajad, muuseumid

Türi valla kultuuri- ja rahvamajad on piirkonna elanikele olulised kooskäimiskohad, kus on võimalus osaleda erinevates huviringides, külastada peoõhtuid, näitusi ja kontserte. Samuti võimaldatakse neis majades rentida ruume konverentside ja õppepäevade korraldamiseks, tähtpäevade tähistamiseks. Valla kultuuriasutused peavad tähtsaimaks rahvakultuuri säilitamist, arendamist ja propageerimist.

Türi valla asutusena tegutseb Türi Muuseum, mis jagab hoonet MTÜ Türi Ringhäälingumuuseumiga, Türi Kultuurikeskus, mis 2015. aastal tegutses neljas tegutsemiskohas üle valla.

Türi Kultuurikeskus

Kultuurikeskuse põhieesmärk on mitmekülgse kultuuriteenuse pakkumine, rahvakultuuri arengut toetav kultuuritegevus, professionaalse kultuuri vahendamine ja koostöö erinevate kontsert/etendusasutustega üle Eesti.

Türi Kultuurikeskuse personali koosseisus on 12,75 töötajat, kes lisaks põhitööle Türi Kultuurikeskuses ja selle struktuuriüksustes osalevad väga aktiivselt ka erinevates valla ja maakonna kultuurivaldkonna töögruppides. Kultuurikeskus täidab oma põhiülesandeid vallas asuvate struktuuriüksuste kaudu, milleks 2015. aastal olid Türi kultuurikeskus asukohaga Türi linnas, Oisu Rahvamaja asukohaga Oisu alevikus, Taikse rahvamaja asukohaga Taikse külas ja Kabala rahvamaja asukohaga Kabala külas. Rahvakultuuri säilitamiseks ja arendamiseks tegutseb arvukalt rahvakultuurikollektiive, kes on hinnatud nii oma vallas, maakonnas kui üle Eesti. Väga populaarsed olid loodusõhtud, tegevust jätkas Eesti Muusikaõpetajate Sümfooniaorkester, Üle-eestiline Noorte Muusikaliteater. Etenduste ja kontsertide saalide täituvus on hea. Rahvakultuuri säilitamine ja arendamine on üks kultuurikeskuse prioriteete ning 2015. aastal tegutses ligemale 55 erinevat taidlusringi.

Jätkuvaks arenguks on vaja kultuurikeskuse struktuuriüksustes teha investeeringuid, uuendada ja hooldada tehnikaparki ning infotehnoloogiat. Kultuurikeskuse ringijuhtide motiveerimiseks tuleks töötasu kooskõlla viia haridusasutuste ringijuhtide töötasuga.

Türi Kultuurikeskuse struktuuriüksus Taikse Rahvamaja lõpetas volikogu otsusel tegevuse 1. jaanuarist 2016 ning kohapealse tegevuse eestvedajaks on edaspidi kohalik külaselts.

Türi Kultuurikeskuse 2015. aasta eelarvekulu oli 291 611,99 eurot.

Türi Muuseum

2015. aastal oli Türi Muuseumi koosseisus 2,4 ametikohta, töötab neli inimest. Asutuse eelarvekulu oli 38 917,86 eurot.

Muuseum oli avatud 251 päeva, mille jooksul oli külastajaid 5356 inimest, kellest täiskasvanuid 2316 ja õpilasi 3040, nendest väliskülalisi 109. Võrreldes 2014. aastaga külastajate arv kasvas.

Muuseumi programmide nimekirja lisanus mitmeid uusi muuseumitunde – õunatund, fotost šelfini, öö enne jõule. Suve jooksul toimus kaks õhtust jalutuskäiku teemadel linna pargid ja Türi Kodu.

Tihe koostöö on Ringhäälingumuuseumiga, kes tegutseb muuseumide maja esimesel korrusel ning Türi valla erinevate asutustega, väga hea on koostöö Türi valla lasteaedadega ja koolidega. Muuseum tegutseb ka turismiinfopunktina. Türi valla vaatamisväärsusi ja vaba aja veetmise võimalusi tutvustati Türi Lillelaadal ja Järvamaa päeval Tallinnas Solarise keskses.

4. juulil tähistas Türi Muuseum 20. sünnipäeva meeleoluka päevaga.

Muuseumi järgnevate aastate väljakutse on ekspositsiooni uuendamine.

Ülevallalised kultuuriüritused

Ülevallalisteks kultuuriüritusteks ja muudeks kultuuritöö edendamise ja korraldamise kuludeks kulus Türi valla 2015. aasta eelarvest 36 833,43 eurot. Tegevustena toimusid mitmed traditsioonilised sündmused (vabariigi aastapäev, valla ja linna sünnipäev, tunnustamised, mälestusüritused jms), suurüritused ning projektid (Kevadpealinn, Regilaul uues kuues, Türi Kevadfestival, Türi Lillelaat, Kabala laulu- ja tantsupidu, metsa- ja matkapäev Tõrvaaugul, Türi Õunafestival, Paide-Türi Rahajooks). Kultuuriasutustele korraldati ühiseid infopäevi ning jagati oma teadmisi ja kogemusi ka teistele omavalitsustele. Valla kultuuriasutuste töötajad osalevad ülevallalisi kultuuriüritusi korraldavates töörühmades ning aitavad kaasa maakondlike ja vabariiklike ettevõtmiste korraldamisele.

Türi valla kultuurikollektiivid on väga hinnatud esinejad nii Türi valla kui maakondlikel ja vabariiklikel üritustel. Türi valla kultuuritöötajaid on mitmete maakondlike auhindade nominendid.

Sport

Valdkonna hetkeolukord:

Spordiseadusest tulenevat ning muud sporditegevust korraldab Türi vallas halduslepingu alusel mittetulundusühing Türi Spordiklubide Liit (TSKL). Türi valla 2015. aasta eelarvest TSKL-ile eraldatud raha kasutatakse sporditegevuse administreerimiskuludeks, treenerite töö tasustamiseks, õppe- ja treeningtöö ning spordiürituste korraldamiseks, TSKL-i koondunud spordiklubide toetamiseks, spordirajatiste majandamiseks.

2015. aasta eelarves oli sporditegevuse korraldamisega seotud kulu 286 735,76 eurot, millest TSKL-ile eraldati lepinguliste eesmärkide täitmiseks 226 100 eurot. 2013. aasta lõpus Türi valla ja sihtasutuse Türi Rahvaspordi Maja vahel sõlmiti leping rahvaspordi edendamiseks ning Türi valla koolides ja lasteaedades ujumisõpetuse tagamiseks, lepinguliste kohustuste täitmiseks eraldati valla eelarvest 56 000 eurot.

Noorsootöö

Valdkonna hetkeolukord:

Noorsootöö korraldamiseks kulus 2015. aastal 96 439,85 eurot, sealhulgas 90 907,85 eurot Türi Noortekeskuse tegevuseks.

Türi Noortekeskus

Noortekeskus on Türi Vallavalitsuse hallatav asutus, mille põhiülesandeks on noorsootöö korraldamine kogu Türi vallas.

Noortekeskuses töötab kolm noortejuhti, koristaja ja noortekeskuse juhataja. Alates 2015. aasta oktoobrist töötab noortekeskuses esialgu poole kohaga Euroopa Sotsiaalfondi ja haridus- ja teadusministeeriumi rahastatud noorsootöötaja, kelle ülesanne on tegeleda noortega vanuses 15-26 eluaastat, kes ei õpi ega tööta. Noortekeskuses töötatakse avatud noorsootöö meetodil, töötavad erinevad huviringid, internetikohvik, rulapark. Türi Noortekeskus koostab iga kuu detailse tegevuskava, millega on paika pandud erinevad sündmused, laagrid, projektitegevused. Suurt rõhku pannakse endiselt väljapoole noortekeskuse maja korraldatavatele sündmustele, et haarata võimalikult laia gruppi noori. 2015. aastal viidi ellu ja abistati enam kui 60 erineva sündmuse korraldamist, üle 30 tegevuspäeva ja võistluse toimusid väljaspool noortekeskust.

2015. aasta oktoobrikuust võeti eesti Avatud Noortekeskuste Ühenduse eestvedamisel kasutusele internetipõhine logiraamat, kus igal noortekeskust külastaval noorel on oma konto ning ta registreerib oma külastuse logiraamatus. Logiraamat annab võimaluse igal hetkel kontrollida majas viibivaid noori, teha statistikat ja jälgida ajas muutuvaid trende.

Noortekeskuse kindel arengusuund on noorte ettevõtlikkuse ja aktiivsuse tõstmine läbi erinevate koolitusprogrammide, vabatahtliku töö propageerimise ja sündmuste korraldamisele kaasatuse. 2015. aastal alustati noortevolikogu moodustamise protsessiga, MONO (mobiilse noorsootöö) ja Neet programmide edasiarendamisega. Arengu tagamiseks noortekeskus koostab ja viib ellu erinevaid projekte. 2015. aastal lõpetati, viidi ellu ja alustati 14 erinevat projekti, millest pikim kestab 2018. aastani.

Seltsitegevus, vaba aeg

Valdkonna hetkeolukord:

Seltsitegevuse kulu 2015. aastal oli 23 592,01 eurot, millest 19 353 eurot eraldati III sektorile ühistegevuse korraldamiseks volikogu kehtestatud korra alusel, 1 360,01 eurot moodustas külaliikumise objektidega seotud kulu ning 2879 eurot muu seltsitegevuse korraldamisega seotud kulu (mittetulundusühingute tunnustamine, konkursi „Aasta küla“ korraldamisega seotud kulu, Türi valla külade päeva korraldamine jne). „Aasta küla“ 2015 aunimetuse, rändauhinna ja rahalise preemia sai Oisu alevik.

4.6. Sotsiaalhoolekanne

Eesmärgid ja tegevussuunad 2015-2018

1. tegutseb renoveeritud hoones ning on integreeritud hoolekandeküla Türi Kodu igapäevasesse toimimisse;
2. Oisu Perekodu hoones on välja ehitatud noortekodu;
3. Türi Päevakeskus Sotsiaaleluruumid on optimeeritud ja vastavad kaasaegsetele tingimustele;
4. Erasektori initsiatiivil on Türi valda rajatud üldhooldekodu;
5. Valla omandis olevatele hoonetele on ligipääs ratastooliga inimestele.

2015. aastal valdkonnas investeringuid ei teostatud. Kavandamisel on erasektori poolt hooldekodu rajamine Türi eelseisvatel aastatel. Valmis Türi Päevakeskuse hoone rekonstrueerimise eelprojekt koos eriosadega maksumusega 4 680 eurot. 2016. aasta alguses esitati projektitaotlus regionaalsete investeringute programmile hoone välispiire (20 akna ja 4 välisukse) vahetamiseks.

Türi vallas toimus sotsiaalteenuse ja –toetuste osutamine Türi Vallavalitsuse sotsiaalosakonna ametnike ja töötajate, hallatava asutuse Türi Päevakeskuse ning mitmete sotsiaalvaldkonnas tegelevate organisatsioonide koostöös.

2015. aasta jooksul osutati koduhooldusteenust 39-le Türi valla kodanikule. Hooldaja oli määratud 54-le puudega inimesele. Isikliku abistaja teenus oli määratud seitsmele isikule, lapsehoiuteenust osutati 23-le lapsele. Tugiisikuteenust osutati 2015. aastal kahele täiskasvanud puudega isikule ning viiele lapsele.

Eluasemeteenust sotsiaalteenusena ehk sotsiaalkortereid kasutas 2015. aasta 1. detsembri seisuga kokku 117 peret, 158 elanikuga, nendest 67 pensioniealist, kellest 13 on erivajadusega inimesed.

2015. aastal viibis erinevates üldhoolekandeesutustes kokku 34 vallaelanikku, kelle hooldusteenuse eest tasuti osaliselt või täielikult Türi valla eelarvest kokku 72 443 eurot.

Lapsi asenduskoduteenusele 2015. aastal ei suunatud.

Riiklikust eraldisest toimetulekutoetuseks maksti toetust ligikaudu 130-le leibkonnale kogusummas 147 687 eurot ning vajaduspõhist peretoetust 57-le perele kogusummas 30 195 eurot.

Sünnitoetust maksti kokku 78-le isikule summas 27 300, eakate sünnipäevatoetust 122-le inimesele summas 3 904, toetust raske majandusliku olukorra puhul 78-le isikule summas 4 293 eurot, hooldajatoetust 64-le inimesele kokku 25 697 eurot, toetust puudest tingitud kulu hüvitamiseks 64-le inimesele kokku 12 953 eurot.

Türi Päevakeskus on Türi valla hallatav asutus, millel 2015. a seisuga on õigus pakkuda teenust kuni 50-le igapäevaelu ja kuni 30-le toetatud elamise teenuse kliendile. Igapäevaelu toetamise teenusel oli 2015. aasta 1. detsembri seisuga 37 klienti ja toetatud elamise teenusel 18 klienti.

Türi Päevakeskuse 2015. aasta eelarvekulu oli 104 108 eurot. Tuluna laekus Sotsiaalkindlustusametilt vastavalt lepingule 74 025,86 eurot.

Päevakeskuses töötas 2015. a juhataja, sekretär (0,25 koormusega) ning 7 tegevusjuhendajat (5,5 ametikohta).

2015. aastal koostati Türi Päevakeskuse hoone rekonstrueerimise projekt, mille maksumus oli 4 680 eurot. 2016. aastal on plaanis päevakeskuse hoonel vahetada aknad ja välisuksed.

4.7. Tervishoid

Eesmärgid ja tegevussuunad 2015-2018

1. Türi Tervisekeskuse hoone on rekonstrueeritud ja varustatud liftiga;

2. Soodustatud on Türi valla elanike tervislikud eluviisid (liikumise ja tervisliku toitumise propageerimine);
3. Türi vald on AS Järvamaa Haigla suuraksionär.

Investeeringuid 2015. aastal valdkonnas ei teostatud. Kavandamisel on uue Türi tervisekeskuse hoone ehitamine. Taotlus investeeringute kavasse esitatakse 2016. aasta 9. maiks. Hoone valmimine on kavandatud 2018. aastal.

Tervishoid

Esmatasandi arstiabi korraldamisega seotud kulu oli 2015. aastal kokku 21 700 eurot, millest toetati seitsme perearsti tegutsemist (sh üks Kabalas, üks Oisus ja viis Türil).

Eriarstiabi

ASile Järvamaa Haigla eriarstiabi osutamiseks tasuti vallaeelarvest 145 00 eurot. Ravikindlustamata vallakodanike ravikulud kaeti vallaeelarvest 874 euro ulatuses.

Türi vald soetas 2015. aastal AS Järvamaa Haigla aktsiaid, mille eest tasuti 20 032 eurot.

5. Ülevaade finantsdistsipliini tagamise meetmete rakendamise kava kohta

Türi vallal ei ole kehtivaid finantsdistsipliini tagamise meetmeid ega kava. Türi vallale ei ole rakendatud saneerimiskava.

6. Ülevaade valitseva mõju all olevate äriühingute, sihtasutuste ja mittetulundusühingute kohta

6.1. Sidusettevõtjad

Aktsiaselts Järvamaa Haigla

Aktsiaselts Järvamaa Haigla moodustati 13. juulil 1997 munitsipaalettevõtte Järvamaa Haigla reorganiseerimisel. Aktsiaseltsil on nimelised lihtaktsiad. Aktsia nimiväärtus on 64 eurot ja iga aktsia annab aktsionäride üldkoosolekul ühe hääle.

AS Järvamaa Haigla põhitegevusalaks on raviteenuste osutamine.

2015. aastal tulud suurenesid võrreldes 2014. aastaga 346,6 tuhat eurot. Haiglas on 106 voodikohta – voodipäevi oli 20 923, voodikoormus 211,3 ja ravitud haigete arv oli 2 867.

Aruandeaastal osteti põhivara 130 tuh euro eest. Käivad ettevalmistööd esmatasandi tervisekeskuse ehitamiseks. Esialgsete plaanide kohaselt ehitatakse tervisekeskus juurdeehitusena Järvamaa Haigla B-korpuse juurde. Haigla kavandab projekti elluviimiseks kaasata võõrvahendeid kümne aastase tähtajaga laenu näol.

2016. aastal on kavas investeerida haigla materiaalsesse põhivarasse 218 tuh eurot.

AS Järvamaa Haigla nõukogu on 7 liikmeline ning neile maksti tasu 4,9 tuhat eurot (2014. aastal 3,4 tuhat eurot). Nõukogu liikmetele nendega lepingu lõpetamisel korral hüvitist ei maksta.

Juhatuses on üks juhatuse liige ning talle maksti tasu 73,5 tuhat eurot (2014. aastal oli see summa 68,7 tuhat eurot).

Aruandeaasta keskmine töötajate arv oli 232 ja palkade ja lisatasude kogusumma 4 596,7 tuhat eurot (2014 aastal vastavad näitajad 236 ja 4 245,5).

Aktsiaselts Väätsa Prügila

AS Väätsa Prügila on kümnele omavalitsusele kuuluv äriühing, mis tegutseb aastast 2000. Põhitegevuseks on jäätmete kogumine, käitlemine ja taaskasutatavate jäätmete müük.

Põhitegevuseks 2015. aastal kujunes tavajäätmete käitlemine ja pallimine eesmärgiga need üle anda Iru jäätmepõletusplokile, liigiti kogutud jäätmete ja reostunud pinnaste käitlemine. Tavajäätmete ladestamise maht kasvas võrreldes 2014. aastaga 9%, ladestatud jäätmete kogumaht oli 14,5% kõigist vastu võetud jäätmetest.

Ettevõtte puhaskahjum 2015. aastal oli 18 246 eurot.

Müügitulu võrreldes 2014. aastaga suurenes 30,2%.

AS Väätsa Prügila nõukogu on 5 liikmeline ja kaheliikmeline juhatus. Nende tasud olid 2015. aastal 58,5 tuhat eurot. Keskmine töötajate arv 33 töötajat ja nende tööjõukulud koos maksudega 546, 8 tuhat eurot. Võimalikud hüvitised juhatuse liikme lepingu lõpetamisel on kuni 3 kuu töötasu ulatuses, sõltuvalt tagasikutsumise põhjusest. Nõukogu liikmetele hüvitist nõukogust tagasikutsumise eest ei maksta.

2016. aasta eesmärgiks on muutumas jäätmekäitlusturu olukorras tagada tavajäätmete sisendvoog minimaalselt 40 000 tonni aastas, suurendades liigiti kogutavate jäätmete voogu, selle käitlemist ja liigiti sortitud jäätmete realiseerimist tagades tehtud investeeringute pidev töö.

6.2. Osalus sihtasutustes

Türi Arengu Sihtasutus (TASA)

Türi valla poolt 23. märtsil 2010. aastal asutatud Türi Arengu Sihtasutuse (TASA) põhikirjalisteks eesmärkideks on välja anda Türi Rahvalehte, arendada Türi vallas turismi ning hoida ja edendada kogukonna identiteeti, sh välja anda ja toimetada trükiseid jms. Türi Rahvalehe väljaandmise kui põhitegevusala kõrval on sihtasutuse ülesandeks veel Türi vallale oluliste ürituste ja sündmuste korraldamine või korraldamisele kaasaaitamine. Tegevusvõimaluste laiendamise eesmärgil lisati nõukogu ettepanekul põhikirjaliste tegevuste loetellu looduskeskkonna hoidmine, edendamine ja arendamine. Türi Vallavolikogu kinnitas 26. juunil 2013 TASA põhikirja uues redaktsioonis oma otsusega nr 41.

Türi Vallavalitsus eraldas TASA-le Türi valla 2015. aasta eelarvest kokku 39 000 eurot, sellest sihtotstarbelist toetust 34 000 eurot Türi Rahvalehe väljaandmiseks, 3 000 eurot Türi Kevadfestivali ning 2 000 eurot Türi Öunafestivali korraldamiseks. Kõik need kohustused said TASA poolt täidetud.

Türi Rahvaleht ilmus 2015. aastal igas kalendrikuus, st 12 korda, sellest 11 korda traditsioonilise 12-leheküljelisena, 1 kord 16-leheküljelisena ning 1 kord 4-leheküljelisena (jagati Türi Lillelaadal). Erileht ilmus septembris (hariduse erileht).

Täisvärvilise ajalehe tiraaž on 4800 eksemplari. Türi Rahvalehte trükib AS Kroonpress ning laialikande igasse Türi vallas asuvasse ning kasutuses olevasse postkasti teostab AS Omniva. Ajalehe ilmumispäeva hommikust alates on ajaleht täisversioonis PDF formaadis nähtav ka Türi valla veebilehel www.tyri.ee. Türi Rahvalehe koostamisel on esmatähtsad Türi vallavalitsuse ja hallatavate asutuste teadaanded ning kohaliku tähtsusega sisulood, hallatavate asutuste korraldatavate tulu mitteteenivate sündmuste reklaame avaldatakse tasuta. Vabaks jääva ajalehepinna täidavad tasulised reklaamid, millest laekuv tasu suurendab TASA omatulu mahtu. Mais ilmunud "häd elukeskkonda" tutvustavat erilehte trükiti 3000 eksemplari. Erilehte jaotasid TASA juhatuse ja nõukogu liikmed koos Türi Noortekeskuse vabatahtlikega Türi Lillelaadal kõigil kolmel päeval.

Lisaks tegi Türi Arengu Sihtasutus 2015. aastal mitmeid täiendavaid tegevusi, millele leiti rahastus omateenitud vahendite arvelt. Sihtasutuse eestvedamisel osales Türi valla esindus Tallinnas toimunud „Maale elama“ messil. Türi Arengu Sihtasutus koos oma töötajate, nõukogu liikmete ja nende peredega osales Türi linna sünnipäevale pühendatud aedlinnakohvikute päeval Öunafestivali kohvikuga.

Türi Arengu Sihtasutuse kõrgeimaks juhtorganiks oli vastavalt põhikirjale 3-liikmeline nõukogu. Sihtasutust juhtis ja esindas 1-liikmeline juhatuse.

2015. aastal nõukogu liikmetele tasu ei makstud. Juhatuse liikmele maksti juhatuse liikme tasu 5,2 tuhat eurot. Summa on kajastatud ilma sotsiaalmaksuta.

Keskmine töötajate arv 2015. aastal oli 3 töötajat.

2015. aasta novembris vahetus sihtasutuse juhatuse liige.

2016. aastal jätkab sihtasutus sarnaste tegevustega. Tegevuste ning rahaliste vahendite osas suuremaid muutusi ette näha ei ole.

Sihtasutus Kesk-eesti õppe- ja kompetentsuskeskus

Sihtasutus Kesk-Eesti õppe- ja kompetentsuskeskus on asutatud 29.06.2011.aastal.

Sihtasutus on asutatud eesmärgil kasutada sihtasutuse vara Türi valla ja Kesk-Eesti kompetentsuse ja õppe arendamiseks järgmiselt: - ülikoolide, kõrgkoolide, tehnoloogiakeskuste ja muude kodu- ning välismaiste teadus- ja haridusasutuste kompetentsuse ning oskusteabe kaasamine kohalikku ja regionaalsesse arengusse; - ettevõtete, erialaliitude jt vajadustest tulenevate teenuste vahendamine ning organiseerimine eeltoodud institutsioonidega; - Kesk-Eesti elanike vajadustest tuleneva laiapõhjalise täiendus- ja ümberõppe, kursuste, seminaride, konverentside jne korraldamine ja vahendamine erinevatele eagruppidele elukestva õppe printsiibist lähtuvalt.

Arendatakse koostööd kohalike koolidega, viiakse ellu keskkonna- ja looduslaseid projekte piirkonna õpilastele (keskkonnaalased üritused, keskkonnauurimuste konkurss). Keskkonnaalaste uurimustööde konkurss on muutunud juba traditsiooniks Järvamaa õpilaste hulgas, sest korraldatakse seda juba 10-ndat aastat. 2015. aastal osalesid uurimustööde konkursi mitmed koolid: Retla Põhikool, Türi Põhikool, Laupa Põhikool, Roosna-Alliku Põhikool. Töid kirjutasid õpilased erinevatest vanuserühmadest. Jätkame seda pikka traditsiooni ka 2016. aastal.

Koostööleping Tartu ülikooliga on andud võimaluse korraldada Väärikate ülikooli Järva- ja Raplamaal. Sihtasutus Kesk-Eesti õppe- ja kompetentsuskeskus tegi ja teeb ka edaspidi tihedat koostööd Tartu Ülikooliga, et kaasa aidata Järva- ja Raplamaa igas eas elanikkonna harimisele ja teadmiste täiendamisele. 2015. aastal lõppes kolmas õppeaasta. Täienduskoolitused toimusid 2015. aasta veebruarist kuni detsembrini, üks kord kuus, välja arvatud suvekuudel. Kogu õppeaasta jooksul toimus 9 loengupäeva, mille jooksul esines 18 lektorit. Programm sisaldas juriidilisi, tervishoiu ja tervisliku toitumise, keskkonna- ning psühholoogiaalaseid ettekandeid ja loenguid. Toimus ka ühine väljasõit Tartu ülikooli peamajja.

Projekt viidi ellu ajavahemikul 01.veebruar kuni 31.detsember.2015.a ning projekti raames toimusid ka kõik kavandatud tegevused. 2015. aastal osales 241 inimest ja tunnistuse said 139 inimest.

Väärikate ülikooli Järva- ja Raplamaal jätkuprojekt on kavandatud 2016.aastasse. Kevadsemester on saanud ka positiivse rahastamisotsuse Hasartmängumaksu Nõukogust.

Planeeritud tegevused järgmiseks majandusaastaks:

- ✓ rentida sihtasutuse kasutuses olevaid ruume erinevatele ettevõtetele, haridusasutustele, koolituste korraldajatele jne;
- ✓ kirjutada erinevaid projektitaotlusi, et sihtasutuses oleks tegevusi ning mis suurendaksid omakorda sissetulekuid ja pakuks erinevatele sihtrühmadele tegevusi;
- ✓ jätkata koostööd seniste partneritega;
- ✓ leida omaosaluse ja projektiväliste kulude katmiseks tegevustoetust koostöös sihtasutuse asutajaga;
- ✓ vähendada püsikulusid;
- ✓ suurendada tulusid läbi erinevate turundustegevuste internetis ja uuel kodulehel.

Projektipõhiselt finantseeritud tegevuste omaosaluse finantseerimiseks on kehestatud osalejatele sümboolne osalustasu. Väärikate ülikoolis on see 2 eurot osalejale ühe korra eest.

6.3. Osalus mittetulundusühingutes (osalusega 20 – 50%)

Türi vald osaleb liikmena mittetulundusühingutes Eesti Ringhäälingumuuseum ja Türi Avatud Noortekeskus.

Eesti Ringhäälingumuuseum on mittetulundusühing, mille 29. aprillil 1999 asutasid mittetulundusühingud Eesti Ringhäälingute Liit, Eesti Raadio, Eesti Televisioon ning Eesti Ringhäälingu Saatekeskus AS ja Türi linn. Muuseumi asukohaks valiti Türi linn, kus aastatel 1937-1941 asus Riigi Ringhäälingu saatejaam, mille antenn oli valmimise ajal Euroopa moodsaim. Muuseumis on avatud püsinäitus, mis tutvustab ringhäälingu ajalugu. Lisaks

püsinäitusele koostatakse ajutisi väljapanekuid, mis tutvustavad ringhäälinguajaloo erinevaid teemasid ja oluliste isikute pärandit.

Mittetulundusühing Türi Avatud Noortekeskus korraldab noorte teavitamist, pakub erinevaid vaba aja sisustamise võimalusi, korraldab noorte töö- ja puhkelaagreid ning noorteüritusi. Noortekeskuse algatusel toimuvad noortevahetused ja erinevad koostööprojektid nii kohalikul kui ka rahvusvahelisel tasandil.

6.4. Tütarettevõtted

Osaühing Türi Linnavara

Osaühing Türi Linnavara kanti Äriregistrisse 21. märtsil 2000. a. eesmärgiga hallata ja arendada soojamajandust Türi linnas.

2011. aastal lõpetati Lokuta piirkonna soojatrasside renoveerimise projekt. Projekti elluviimiseks võeti SEB Pangalt 183 157 eurot laenu. Laenu intressimääraks on 6 kuu Euribor +3,54 % ja tagasimakse tähtaeg 01.08.2016. a. Aruandeaastal maksti seda laenu tagasi 21 298 eurot. 2014 aastal lõpetati KIK-i abiga Vabriku tänava katlamaja soojatrasside renoveerimine. Selleks võeti SEB Pangalt täiendavalt 149820 eurot laenu. Laenu intressimääraks on 6 kuu Euribor+1,95 % ja tagasimakse tähtaeg 30.06.2023. Tagasimaksed algasid oktoobrist 2014. Aruandeaastal maksti seda laenu tagasi 50 582 eurot. Aruandeaastal investeeriti 10,7 tuhat eurot hoonetesse ja rajatistesse ning 36,1 tuhat eurot seadmetesse.

Keskmine töötajate arv majandusaastal oli kokku 1 inimest.

Tegevussuunad edaspidiseks:

Aastal 2016 peaesmärgiks on algatada Tehnika tn ja Vabriku tn katlamajade rekonstrueerimine ja selleks tööks vahendite leidmine.

7. Ülevaade sisekontrollisüsteemist ja tegevustest siseauditi korraldamisel

Türi Vallavalitsuse ning tema hallatavate asutuste (konsolideeritavad üksused) sisekontrollisüsteemi rakendamisel on järgitud kehtivaid õigusakte. On üles ehitatud reaalselt toimiv sisekontrollisüsteem, mis tagab asutuste seaduspärase ja säästliku toimimise ning varade kaitstuse raiskamise, ebasihipärase kasutamise ja pettuste eest. Olulised tehingud on dokumenteeritud ja autoriseeritud, vallavalitsuse ja hallatavate asutuste funktsioonide täitmisel on silmas peetud kohustuste lahusust ning eelarvesse on planeeritud vahendid töötajate professionaalsuse tõstmiseks.

Sisekontrollisüsteemi täiustamiseks aruandeaastal

1. Arendati edasi dokumendihaldussüsteemi. Infoturbe ja andmevahetuse lihtsuse ning kiiruse tagamiseks kasutatakse võimalikult palju dokumentide digitaalset allkirjastamist. Digitaalselt allkirjastatud dokumendid edastatakse e-postiga ja dokumendivahetuskeskuse kaudu. Asjaajamiskord näeb sealjuures ette, et võimalusel eelistatakse turvalisemat edastamist dokumendivahetuskeskuse kaudu. Vallavalitsus kui ametiasutus tagab

dokumendihaldussüsteemi toimimise ka oma hallatavates asutustes ja kaks hallatavat asutust on samuti liidestatud dokumendivahetuskeskusega, et tagada neile turvalisem andmevahetus.

2. Vallavalitsuse kui ametiasutuse ametnikud tegid teenistuslikku järelevalvet ametiasutuse dokumentide pidamise üle, vastavalt kinnitatud tööplaanile viis vallavolikogu revisjonikomisjon läbi revisjone.

3. Volikogu moodustatud Türi valla korrupsioonivastane erikomisjon kogunes majanduslike huvide deklaratsioonide esitamise kontrollimiseks ja huvide deklaratsiooni esitamisega hilinenud deklarantidele saadeti meeldetuletus.

4. Täiendati ja uuendati kehtivaid protseduurireegleid. Uuendati Türi valla arengukava ja eelarvestrateegia aastateks 2016-2019 ning 3 erineva kaugküttepiirkonna arengukavasid, ametiasutuse asjaajamiskorda, kehtestati jälgimisseadmetiku paigaldamise, kasutamise ning andmete töötlemise ja jälgimisseadmetikust avalikkuse teavitamise kord ning täiendati mitmesuguste toetuste ja hüvitiste maksmise kordasid.

Vallavalitsuses kui ametiasutuses töötab sisekontrolör. Sisekontrolör allub ametijuhendi järgi vahetult vallavanemale, kes kinnitab koostatud kontrolliaruanded. Sisekontrolörile on loodud tööks vajalikud tingimused, tagatud funktsionaalne sõltumatus asutuse ülejäänud tegevusest ja ligipääs tööks vajalikule informatsioonile. Oma tegevuse planeerimiseks koostab sisekontrolör aasta tegevusplaani, mis kooskõlastatakse vallavanemaga. Tegevusplaani põhineb sisekontrolöri poolt koostatud laiapõhjalisel riskihinnangul, kus on lisaks sisekontrolöri enda korraldatud kontrollidele hõlmatud ka teiste spetsialistide ning ametiasutuseväliste pädevate organite kontrollitegevus Türi valla asutustes.

Perspektiivseid teemasid saavad aasta tegevusplaani soovitada kõik ametiasutuse töötajad ning hallatavate asutuste juhid ja tegevusplaani koostamisel on arvestatud ka volikogu revisjonikomisjoni tööplaaniga.

2015. aastal kontrolliti

Jrk nr	Kontrolli teema	Kontrollitud periood	Kontrollimise aeg
1	Türi Lasteaia dokumendid	puudub	jaanuar 2015
2	Kabala Kooli-Lasteaia kui asutuse tegevuse vastavus õigusaktidele ja lepingutele	01.09.2013 - 31.12.2014	veebraur 2015
3	Õpilaskoduteenus Türi vallas	2013/2014 ja 2014/2015 õppeaasta	Märts - aprill 2015
4	Uus lastekaitseeadus ja kohaliku omavalitsuse ülesanded	01.01.2014 - 01.05.2015	Mai - juuni 2015
5	Kaevetöö korraldamine Türi vallas	01.01.2013 - 01.09.2015	september 2015
6	Dokumentide dokumendiregistris registreerimine, nendes sisalduva teabe avalikustamine ja teabele juurdepääsu piiramine Türi Vallavalitsuses kui ametiasutuses	01.01.2014 - 21.10.2015	oktoober 2015

2015. aastal oli sisekontrolöri tegevuses varasemate aastatega võrreldes suurem nõuandvate tööde osakaal, üksikute allasutuste kontrollimist oli vähem.

Tehtud tähelepanekud ja soovitusel said asutuste asjaomaste isikute poolt aktsepteeritud, võimalusel parandati vead juba toimingute tegemise ajal.

Tahtlikku süülist tegevust või pettust ei avastatud.

8. Finantsriskide hindamine Türi vallas

Türi vald on oma eelarvepoliitikaga alati jälginud seaduslikkuse printsiipi ja on eelarve kavandamisel ning täitmisel lähtunud konservatiivsest eelarvedistsipliinist kui seaduse (KOF § 32-34) sätted seda määratlevad.

Valla laenukoormus on madal. Netovõlakooormuse protsent oli 2015. aasta lõpuks 17,3 %.

Laenu teenindamine ei ole hetkel vallale väga koormav, sest EURIBOR on madalal püsinud juba pikemat aega.

Laenude põhiosade tagasimaksed (järgmisel viiel aastal) on alljärgnevas tabelis seisuga 31.12.2015

Pank, kreditor	2016	2017	2018	2019	2020
SEB 1	94 925,04	94 925,04	7 910,34	0,00	0,00
SEB 2	13 201,32	0,00	0,00	0,00	0,00
SEB 3	33 135,84	33 135,84	33 135,84	33 135,84	33 135,84
Swedbank	31 355,43	0,00	0,00	0,00	0,00
Danske Bank 1	71 428,68	71 428,68	71 428,68	71 428,68	71 428,68
Danske Bank 2	40 725,90	48 871,08	48 871,08	48 871,08	48 871,08
KIK	87 129,00	87 114,00	87 114,00	87 114,00	87 114,00
Liising	8 104,61	6 256,16	0,00	0,00	0,00

Türi valla finantsriskid on hetkel väikesed, kuid arvestades poliitilist tahet ja valla arenguvajadusi on kavas aastatel 2017 -2019 vastavalt arutusel olevale arengukavale ja eelarvestrateegiale võtta oluliselt suuremas summas laenu. Soovitakse investeerida Türi tervisekeskusesse (ca 500 000 omaosalus), Türi linna võimla (ca 1, 1 miljonit eurot) ja Türi Põhikooli ehitamiseks (omaosalus ca 800 000 eurot) ja seda kõike laenuvahendite arvelt. Eelarvestrateegia kohaselt oleks laenukoormuse % aastaks 2020 küll 40%, kuid summaliselt oleks see lausa 650 000 eurot.

KONSOLIDERIMISGRUPI RAAMATUPIDAMISE AASTAARUANNE

KONSOLIDEERITUD BILANSS

		Tuhandetes eurodes	
Vara			
<i>Käibevara</i>			
Raha	2	852	806
Maksu-, lõivu- ja trahvinõuded	3	526	500
Muud nõuded ja ettemaksed	4	164	304
Varud	5	5	6
<i>Käibevara kokku</i>		1 546	1 616
 <i>Põhivara</i>			
Osalused sidusettevõtjates	7	2 079	2 062
Kinnisvarainvesteeringud	8	194	209
Materiaalne põhivara	9	35 672	36 550
<i>Põhivara kokku</i>		37 945	38 821
Vara kokku		39 491	40 437
 Kohustused ja netovara			
<i>Lühiajalised kohustused</i>			
Saadud maksude, lõivude ja trahvide ettemaksed		4	0
Võlad tarnijatele		158	203
Võlad töötajatele		126	135
Muud kohustused ja saadud ettemaksed	10	270	647
Laenukohustused	12	439	343
<i>Lühiajalised kohustused kokku</i>		997	1 328
 <i>Pikaajalised kohustused</i>			
Laenukohustused	12	2 493	2 508
<i>Pikaajalised kohustused kokku</i>		2 493	2 508
 Netovara			
Akumuleeritud tulem		36 685	37 766
Aruandeaasta tulem		-684	-1 165
Netovara kokku		36 001	36 601
Kohustused ja netovara kokku		39 491	40 437

KONSOLIDEERITUD TULEMIARUANNE

Tuhandetes eurodes

	Lisa	2015	2014
Tegevustulu			
Saadud toetused	13	3 936	3 905
Maksud	3	5 656	5 343
Tulu kaupade ja teenuste müügist	14	1 001	1 129
Muu tegevustulu	15	40	99
Tegevustulu kokku		10 634	10 476
Tegevuskulu			
Tööjõukulu	16, 19	-5 367	-5 148
Muu tegevuskulu	17, 19	-2 899	-3 186
Põhivara amortisatsioon	19	-2 133	-2 233
Antud toetused	18, 19	-860	-843
Tegevuskulu kokku		-11 259	-11 410
Aruandeperioodi tegevustulem		-625	-934
Finantstulu ja -kulu			
Tulu hoiustelt ja väärtpaberitelt	2	1	2
Intressikulu	12	-37	-51
Tulem osalustelt	7	-22	-182
Finantstulu ja -kulu kokku		-58	-231
Aruandeperioodi tulem		-684	-1 165

KONSOLIDEERITUD RAHAVOOGUDE ARUANNEE

Tuhandetes eurodes

	Lisa	2015	2014
Rahavood põhitegevusest			
Aruandeperioodi tegevustulem		-625	-934
<i>Korrigeerimised:</i>			
Põhivara amortisatsioon ja ümberhindlus	19	2 133	2 233
Põhivara soetusega kaasnev käibemaksukulu	17	143	114
Kasum/kahjum kinnisvarainvesteeringute ja materiaalse põhivara müügist	9	-2	-2
Saadud sihtfinantseerimine põhivara soetuseks (tulu)	13	-811	-889
Antud sihtfinantseerimine põhivara soetuseks	18	19	21
<i>Kokku korrigeeritud tegevustulem</i>		856	544
Põhitegevusega seotud käibevara netomuutus		105	-72
Põhitegevusega seotud kohustuste netomuutus		-145	0
Kokku rahavood põhitegevusest		816	472
Rahavood investeerimistegevusest			
Tasutud materiaalse põhivara eest	9	-988	-1 393
Laekumine kinnisvarainvesteeringute ja materiaalse põhivara müügist	9	16	3
Laekunud sihtfinantseerimisest põhivara soetuseks	13	207	1 084
Tasutud osaluse soetamisel	7	-20	-20
Tasutud sihtfinantseerimist põhivara soetuseks	18	-19	-21
Laekunud intressid ja muud finantstulu	2	1	2
Kokku rahavood investeerimistegevusest		-803	-345
Rahavood finantseerimistegevusest			
Saadud laenud	12	422	374
Laenude tagasimaksed	12	-332	-254
Makstud kapitalirendikohustused	12	-8	-8
Makstud intressid ja muu finantskulu	12	-38	-51
Kokku rahavood finantseerimistegevusest		44	61
Puhas rahavoog		57	188
Raha ja selle ekvivalendid perioodi algul	2	806	618
Raha ja selle ekvivalendid perioodi lõpul	2	852	806
Raha ja selle ekvivalentide muutus		46	188

KONSOLIDEERITUD NETOVARA MUUTUSTE ARUANNE

Tuhandetes eurodes

Lisa

Netovara seisuga 31.12.2013		37 754
Aruandeaasta tulem		-1 165
Maa ümberhindlus 2014. aastal	9	-8
Osaluste soetus	7	20
Netovara seisuga 31.12.2014		36 601
Aruandeaasta tulem		-684
Maa ümberhindlus 2015.aastal	9	81
Osaluste soetus	7	3
Netovara seisuga 31.12.2015		36 001

EELARVE TÄITMISE ARUANNE

Tuhandetes eurodes

Eelarve klassifikaatori kood	Nimetus	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Täitmine
	PÕHITEGEVUSE TULUD KOKKU	9 137	9 398	9 653
30	Maksutulud	5 431	5 432	5 607
3000	Füüsilise isiku tulumaks	5 090	5 090	5 265
3030	Maamaks	341	342	342
32	Tulud kaupade ja teenuste müügist	746	794	825
320	Riigilõiv	13	13	7
3220	Laekumised haridusasutuste majandustegevusest	371	389	396
3221	Tulu kultuuri- ja kunstiasutuste tegevusest	43	44	47
3224	Tulu sotsiaalalasest tegevusest	79	99	100
3225	Elamu- ja kommunaaltegevuse tulu	115	115	125
3229	Laekumised üldvalitsemisasutuste majandustegevusest	0	5	6
3230	Tulu transpordi- ja sidealasest tegevusest	8	8	8
3233	Üüri- ja renditulu	117	121	136
35	Saadavad toetused tegevuskuludeks	2 914	3 122	3 155
35200	Tasandusfond (lg 1)	650	699	699
35201	Toetusfond (lg 2)	2 204	2 213	2 213
3500,352	Muud saadud toetused tegevuskuludeks	60	210	243
3825,388	Muud tegevustulud	46	50	66
38251	Kohaliku tähtsusega maardlate kaevandamisõiguse tasu	30	30	44
38254	Laekumine vee erikasutusest	15	15	17
3882	Saastetasud ja keskkonnale tekitatud kahju hüvitis	1	1	1
3888	Muud tulud	0	4	4
	PÕHITEGEVUSE TULEM	3	86	806
	INVESTEERIMISTEGEVUS KOKKU	-1 208	-1 312	-791
381	Põhivara müük (+)	10	10	16
15	Põhivara soetus (-)	-1 214	-1 609	-1 265
3502	Põhivara soetuseks saadav sihtfinantseerimine(+)	64	355	504
1501	Osaluste soetus (-)	-20	-20	-20
655	Finantstulud (+)	1	1	1
650	Finantskulud (-)	-49	-49	-27

	EELARVE TULEM (ÜLEJÄÄK (+) / PUUDUJÄÄK (-))	-1 205	-1 226	15
	FINANTSEERIMISTEGEVUS	593	593	154
2585	Kohustuste võtmine (+)	864	864	422
2586	Kohustuste tasumine (-)	-271	-271	-268
100	LIKVIIDSETE VARADE MUUTUS (+ suurenemine, - vähenemine)	-612	-633	169
	KOGU EELARVE TULUDE; KULUDE VAHE	0	0	0
	EELARVE PÕHITEGEVUSE KULUD	9 134	9 312	8 847
01	Üldised valitsussektori teenused	994	961	845
01111	Valla- ja linnavolikogu	23	23	18
01112	Valla- ja linnavalitsus	837	847	780
01114	Reservfond	85	42	0
01330	Muud üldised teenused	3	3	1
01600	Muud üldised valitsussektori teenused	1	1	1
01800	Üldisloomuga ülekanded valitsussektoris	45	45	45
03	Avalik kord ja julgeolek	29	29	11
03200	Päästeteenused	2	2	2
03600	Muu avalik kord ja julgeolek kokku	27	27	9
04	Majandus	280	278	271
04120	Üldine tööjõupoliitika	9	2	2
04210	Põllumajandus	17	17	4
04510	Maanteetransport (vallateede- ja tänavate korrashoid)	225	240	239
04512	Ühistranspordi korraldus	1	1	1
04730	Turism	12	12	9
04740	Üldmajanduslikud arendusprojektid	6	6	16
04900	Muu majandus (sh.majanduse haldamine)	10	0	0
05	Keskkonnakaitse	279	301	293
05100	Jäätmekäitlus	48	76	75
05200	Heitveekäitlus	15	7	7
05400	Bioloogilise mitmekesisuse ja maastiku kaitse	210	218	211
05600	Muu keskkonnakaitse	6	0	0
06	Elamu- ja kommunaalmajandus	372	441	406
06100	Elamumajanduse arendamine	1	1	1
06300	Veevarustus	40	71	61
06400	Tänavavalgustus	163	161	150
06605	Muu elamu- ja kommunaalmajanduse tegevus	168	208	194

07	Tervishoid	39	39	37
07210	Ambulatoorsed teenused	22	22	22
07310	Haiglateenused	14	14	14
07600	Muu tervishoid	3	3	1
08	Vaba aeg, kultuur ja religioon	1 276	1 291	1 246
08102	Sporditegevus	296	296	296
08105	Laste muusika- ja kunstikoolid	244	249	247
08107	Noorsootöö ja noortekeskused	100	103	96
08109	Vaba aja üritused	4	4	3
08201	Raamatukogud	181	181	165
08202	Rahva- ja kultuurimajad	290	297	292
08203	Muuseumid	51	51	48
08207	Muinsuskaitse	5	5	5
08208	Kultuuriüritused	41	41	37
08209	Seltsitegevus	23	23	21
08300	Ringhäälingu- ja kirjastamisteenused	36	36	35
08600	Muu vaba aeg, kultuur, religioon, sh. haldus	5	5	1
09	Haridus	5 087	5 156	5 027
09110	Alusharidus	1 403	1 408	1 386
09212	Põhikoolid/Põhihariduse otsekulud	2 529	2 566	2 509
09213	Üldkeskhariduse otsekulud	574	612	591
09600	Koolitransport	130	131	120
09601	Koolitoit	282	292	281
09602	Õömaja	126	122	116
09800	Muu haridus	43	25	24
10	Sotsiaalne kaitse	778	816	711
10120	Puuetega inimeste sotsiaalhoolekande asutused	85	106	104
10121	Muu puuetega inimeste sotsiaalne kaitse	131	132	104
10200	Eakate sotsiaalhoolekande asutused	95	88	72
10201	Muu eakate sotsiaalne kaitse	60	60	61
10402	Muu perekondade ja laste sotsiaalne kaitse	117	136	86
10500	Töötute sotsiaalne kaitse	4	4	1
10600	Eluasemeteenused sotsiaalsetele riskirühmadele	94	94	92
10701	Riiklik toimetulekutoetus	155	152	148
10702	Muu sotsiaalsete riskirühmade kaitse	14	21	21
10900	Muu sotsiaalne kaitse, sh. sotsiaalse kaitse haldus	23	23	22

Eelarve täitmise aruanne on koostatud Türi valla kui juriidilise isiku kohta ja vastab oma koosseisult konsolideerimata finantsaruannetele (vt lisa 22).

Eelarve täitmise aruanne on koostatud kassapõhisel printsiibil ning see ei ole konsolideerimata finantsaruannetega võrreldav (vt lisa 1).

Eelarve täitmise aruannet selgitab lisa 23.

KONSOLIDEERITUD RAAMATUPIDAMISE AASTAARUANDE LISAD

Lisa 1 Aastaruande koostamisel kasutatud arvestuspõhimõtted

Käesolev konsolideerimisgrupi raamatupidamise aastaaruanne on koostatud kooskõlas Eesti hea raamatupidamistavaga ning valla- ja linnaeelarve seadusega. Eesti hea raamatupidamistava tugineb rahvusvaheliselt tunnustatud arvestuse ja aruandluse põhimõtetele. Selle põhinõuded on kehtestatud Eesti Vabariigi raamatupidamise seaduses, mida täiendavad Raamatupidamise Toimkonna välja antud juhendid ning riigi raamatupidamise üldeeskiri.

Konsolideerimisgrupi raamatupidamise aastaaruanne on koostatud tuhandetes eurodes.

Konsolideerimisgrupi raamatupidamise aastaaruanne on koostatud lähtudes soetusmaksumuse printsiibist, välja arvatud olulised enne 1995. aastat soetatud kinnisvarainvesteeringud ja materiaalne põhivara, mis on kajastatud ühekordselt ümberhinnatud väärtuses.

Varade ja kohustuste jaotus lühi- ja pikaajalisteks

Varad ja kohustused on bilansis jaotatud lühi- ja pikaajalisteks, lähtudes sellest, kas vara või kohustuse eeldatav valdamine kestab kuni ühe aasta või kauem arvestatuna bilansikuupäevast.

Raha ja raha ekvivalendid

Bilansis kajastatakse rahana kassas olevat sularaha ning pankades olevaid arvelduskontode jääke ja lühiajalisi tähtajalisi deposiite. Pangakontodelt bilansikuupäevaks kogunenud laekumata intressid kajastatakse viitlaekumistena.

Finantskohustused

Finantskohustusi (võetud laenud, võlad tarnijatele, viitvõlad ning muud võlakohustused) kajastatakse bilansis üldjuhul korrigeeritud soetusmaksumuses.

Lühiajaliste finantskohustuste korrigeeritud soetusmaksumus on üldjuhul võrdne nende nominaalväärtusega, mistõttu lühiajalisi finantskohustusi kajastatakse bilansis maksmisele kuulavas summas (mis on kajastatud arvel, lepingus või muul alusdokumendil).

Pikaajaliste laenukohustusi kajastatakse korrigeeritud soetusmaksumuses. Olulised lepingutasud kajastatakse laenude võtmisel laenukohustuste hulgas (miinusega) ja amortiseeritakse intressikuludes laenuperioodi jooksul, ülejäänud lepingutasud kajastatakse laenude saamisel koheselt intressikuludes.

Kapitalirendikohustused kajastatakse laenukohustustena vastavalt renditud varade kajastamise kohta antud selgitusele.

Finantskohustus eemaldatakse bilansist siis, kui see on kas rahuldatud, lõpetatud või aegunud.

Nõuded

Nõudeid kajastatakse bilansis nõudeõiguse tekkimise momendil ning hinnatakse lähtuvalt tõenäoliselt laekuvatest summadest. Võimaluse korral hinnatakse iga konkreetse kliendi laekumata nõudeid eraldi, arvestades teadaolevat informatsiooni kliendi maksevõime kohta.

Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded on bilansis tõenäoliselt laekuva summani alla hinnatud. Aruandeperioodil laekunud, kuid varasematel perioodidel kuludesse kantud nõuded on kajastatud aruandeperioodi ebatõenäoliste nõuete kulu vähendusena.

Nõuet loetakse lootusetuks, kui juhtkonna hinnangul puuduvad võimalused nõude kogumiseks. Lootusetud nõuded on bilansist välja kantud.

Varud

Varudena on kajastatud haridusasutuste sööklates olevad toiduvarud, remondimaterjalid äriühingutes ja müügiks ostetud kaubad. Varud võetakse arvele soetusmaksumuses, mis koosneb ostuhinnast ilma käibemaksuta (v.a. müügiks ostetud kaubad, mis kajastatakse käibemaksuga) ja muudest soetamisega seotud otsestest kulutustest. Varude jäägi hindamisel kasutatakse kaalutud keskmise soetushinna meetodit.

Valitseva ja olulise mõju all olevad üksused

Valitseva mõju korral omab konsolideerimisgrupp üldreeglina üle 50% hääleõigusest vastava üksuse nõukogus või muus kõrgemas juhtorganis. Olulise mõju all olevaks loetakse üksusi, mille nõukogus või muus kõrgemas juhtorganis omab konsolideerimisgrupp 20 kuni 50% hääleõigusest.

Osalused konsolideerimata aruannetes

Aruandekohustuslase bilansis kajastatakse tuletatud soetusmaksumuses neid osalusi sihtasutustes ja äriühingutes, mille üle aruandekohustuslasel on valitsev mõju. Tuletatud soetusmaksumuses kajastatakse konsolideerimata aruannetes ka osalusi olulise mõju all olevates äriühingutes (sidusettevõtjad). Alla 50%-lisi osalusi mittetulundusühingutes ei kajastata bilansis, vaid need on soetamisel kajastatud kuluna.

Tuletatud soetusmaksumuseks loetakse kuni 31.12.2003 soetatud osaluste korral nende väärtus kapitaliosaluse meetodil ning pärast 31.12.2003 soetatud osaluste korral nende soetusmaksumus. Tuletatud soetusmaksumus hinnatakse alla, kui osaluse objekti omakapitalist aruandekohustuslasele kuuluv osa (valitseva mõju all olevate sihtasutuste ja mittetulundusühingute korral nende omakapital tervikuna) on langenud alla poole osaluse bilansilisest väärtusest. Kajastatud allahindlusi taastatakse järgmistel perioodidel, kuid mitte kõrgemale tuletatud soetusmaksumusest.

Konsolideerimine

Valitseva mõju all olevate üksuste ja olulise mõju all olevate äriühingute tegevus kajastub konsolideeritud aruandes alates valitseva või olulise mõju tekkimisest kuni selle katkemiseni.

Valitseva mõju all olevate üksuste ja olulise mõju all olevate äriühingute soetamist kajastatakse ostumeetodil, mille korral hinnatakse omandatud osaluste varad ja kohustused nende õiglasest väärtusest (v.a. ühise kontrolli all toimunud soetused, mida kajastatakse nende raamatupidamisväärtuses).

Valitseva mõju all olevate üksuste finantsnäitajad on konsolideeritud aruannetes liidetud rida-realt meetodil, kusjuures konsolideerimisel hõlmatud üksuste omavahelised nõuded, kohustused, tulud, kulud ning realiseerumata kasumid ja kahjumid on elimineeritud.

Osalusi olulise mõju all olevates äriühingutes kajastatakse konsolideeritud aruannetes kapitaliosaluse meetodil.

Kinnisvarainvesteeringud

Kinnisvarainvesteeringutena kajastatakse selliseid kinnisvaraobjekte (maad või hooneid), mida hoitakse väljarentimise või turuväärtuse tõusmise eesmärgil ja mida ükski konsolideerimisgrupp ega ükski teine avaliku sektori üksus ei kasuta oma põhitegevuses. Kinnisvarainvesteeringuid kajastatakse soetusmaksumuse meetodil (soetusmaksumuses, millest on maha arvatud akumulieeritud kulum ja võimalikud allahindlused) analoogselt materiaalse põhivara kajastamisele.

Materiaalne põhivara

Materiaalseks põhivaraks loetakse varasid hinnangulise kasuliku tööeaga üle ühe aasta ja soetusmaksumusega

alates 2000 eurost. (kuni 31.12.2010 soetatud varade korral alates 1917 eurost). Varad, mille kasulik tööiga on üle 1 aasta, kuid mille soetusmaksumus on alla 2000 euro, kantakse vara kasutuselevõtmise hetkel kulusse.

Põhivara rekonstrueerimisväljaminekud, mis vastavad materiaalse põhivara mõistele, liidetakse materiaalse põhivara soetusmaksumusele. Rekonstrueerimisväljaminekute lisamisel hinnatakse vara järelejäänud kasulikkude eluiga ja vajadusel reguleeritakse põhivara kulumi normi.

Põhivara soetusmaksumusse arvatakse kulutused, mis on vajalikud selle kasutuselevõtmiseks, v.a soetusega kaasnevad maksud, lõivud, laenu-, koolitus- ja lähetuskulud, mis kajastatakse kuluna.

Põhivara kajastatakse soetusmaksumuses, millest on maha arvatud akumulieeritud kulum ja võimalikud väärtuse langusest tulenevad allahindlused. Kulumi arvestamisel kasutatakse lineaarset meetodit. Kulumi norm määratakse igale põhivara objektile eraldi, sõltuvalt selle hinnangulisest kasulikkudest elueast. Kui põhivara koosneb erineva hinnangulise kasulikkude elueaga komponentidest, mille soetusmaksumust on võimalik usaldusväärselt hinnata, võetakse komponendid eraldi arvele.

Uue põhivara kulumi normid aastas on põhivara gruppidele järgmised:

Hooned	1,5-2 %
Teed	5 %
Muud rajatised	2,5-6,5 %
Masinad ja seadmed	5-20%
Transpordivahendid	20 %
Infotehnoloogia seadmed	20-33 %
Muud põhivarad	20 %

Maad ja kunstiväärtusi, mille väärtus aja jooksul ei vähene, ei amortiseerita.

Vara amortiseerimine lõpetatakse, kui vara on täielikult amortiseerunud või vara on lõplikult kasutusest eemaldatud.

Ümberhindlus

Seoses maareformi kestmisega on ümberhindluste kajastamist jätkatud ka peale 2005. aastat, võttes arvele aruandeperioodil mõõdistatud ja maakatastrisse kantud maad. Samuti võetakse ümberhindlusena jätkuvalt arvele aruandeperioodil omandatud peremehe vara.

Varade ümberhindamiseks kasutatakse eelisjärjekorras turuhinda. Objektide korral, millel turuhind puudub, kasutatakse õiglase väärtuse määramiseks jääkasendusmaksumuse meetodit. Maa arvelevõtmiseks kasutatakse maksustamishinda, kui turuhind pole teada. Turuhinna puudumise korral on teiselt avaliku sektori üksuselt saadud põhivara lubatud erandjuhul võtta arvele ka üleandja bilansilises jääkmaksumuses (riigi raamatupidamise üldeeskiri § 18).

Renditud varad

Kapitalirendina käsitletakse rendilepingut, mille puhul kõik olulised vara omandamisega seonduvad riskid ja hüved kanduvad üle rentnikule. Muud rendilepingud kajastatakse kasutusrendina.

Aruandekohustuslane rentnikuna

Kapitalirenti kajastatakse bilansis vara ja kohustusena renditud vara õiglase väärtuse summas või rendimaksete miinimumsumma nüüdisväärtuses, juhul kui see on madalam. Kapitalirenti tingimustel renditud varasid amortiseeritakse sarnaselt omandatud põhivaraga, välja arvatud juhul, kui ei eksisteeri piisavat kindlust, kas rentnik omandab rendiperioodi lõpuks vara omandiõiguse – sellisel juhul amortiseeritakse vara kas rendiperioodi jooksul või kasuliku tööea jooksul, olenevalt sellest, kumb on lühem. Kapitalirenti maksed jagatakse kohustust vähendavateks põhiosa tagasimakseteks ning intressikuluks.

Kasutusrenti maksed kajastatakse kuluna ühtlaselt rendiperioodi jooksul.

Aruandekohustuslane rendileandjana

Kasutusrenti tingimustel väljarenditud vara kajastatakse bilansis tavakorras, analoogiliselt muu põhivaraga. Kasutusrenti maksed kajastatakse tuluna ühtlaselt rendiperioodi jooksul.

Eraldised ja tingimuslikud kohustused

Bilansis kajastatakse eraldisena enne bilansipäeva tekkinud kohustusi, millel on seaduslik või lepinguline alus või mis tulenevad aruandekohustuslase senisest tegevuspraktikast ning mille suurust saab usaldusväärset hinnata, kuid mille lõplik maksumus või maksetähtaeg ei ole kindlalt fikseeritud. Eraldiste hindamisel on lähtutud juhtkonna hinnangust ja kogemustest.

Lubadused, garantiid ja muud kohustused, mis teatud tingimustel võivad tulevikus muutuda kohustusteks, kuid mille kohustusena realiseerumise tõenäosus on alla 50%, on avalikustatud raamatupidamise aastaaruande lisades tingimuslike kohustustena.

Sihtfinantseerimine

Sihtfinantseerimisena kajastatakse sihtotstarbeliselt antud ja teatud tingimustega seotud toetusi. Sihtfinantseerimist ei kajastata tuluna või kuluna enne, kui toetuse saaja on teinud kulutused, milleks sihtfinantseerimine oli ette nähtud, ning eksisteerib piisav kindlus, et sihtfinantseerimine leiab aset.

Saadud sihtfinantseerimise kajastamisel rakendatakse brutomeetodit, mille järgi kajastatakse nii saadud sihtfinantseerimist kui ka selle arvel tehtud kulusid või põhivara soetust mõlemad eraldi.

Tegevuskulude sihtfinantseerimise kajastamisel lähtutakse tulude ja kulude vastavuse printsiibist ning tulu sihtfinantseerimisest kajastatakse proportsionaalselt sellega seonduvate kuludega.

Sihtfinantseerimise korral põhivara soetamiseks võetakse vara bilansis arvele tema soetusmaksumuses, sihtfinantseerimise summa aga kajastatakse samal ajal tuluna. Konsolideerimisgruppi kuuluvate äriühingute arvestuspõhimõtteid muudeti, vt selgitust osas "Arvestuspõhimõtete muutus".

Välisvaluutas toimunud tehingute kajastamine

Välisvaluutas fikseeritud tehingute kajastamisel on aluseks võetud tehingu toimumise päeval ametlikult kehtinud Euroopa Keskpanga valuutakursid. Välisvaluutas fikseeritud monetaarsed finantsvarad ja -kohustused on bilansipäeva seisuga ümber hinnatud eurodesse bilansipäeval ametlikult kehtinud Euroopa Keskpanga valuutakursside alusel. Välisvaluutatehingutest ning varade ja kohustuste ümberhindamisest saadud kasumid ja kahjumid on kajastatud tulemiaruanDES.

Tulu arvestus

Maksude tulu võetakse tekkepõhiselt arvele Maksu- ja Tolliameti poolt esitatud teatistele. Toodete, kaupade ja põhivara müügist saadud tulu kajastatakse siis, kui kõik olulised omandiga seotud riskid on läinud üle ostjale ning müügitulu ja tehinguga seotud kulu on usaldusväärset määratav.

Tulu teenuste müügist kajastatakse teenuse osutamisel, lähtudes valmidusastme meetodist. Intressitulu kajastatakse tekkepõhiselt sisemise intressimäära alusel.

Kulu arvestus

Kulu kajastatakse tekkepõhiselt. Põhivara või varude soetamisel tasutud mittetagastatavad maksud ja lõivud, seal hulgas käibemaks, mida ei saa arvata sisendkäibemaksuks, kajastatakse soetamishetkel kuluna tulemiaruanDE kirjel "Muud tegevuskulud". Arendusväljaminekud kajastatakse tekkimise momendil kuluna.

Seotud osapooled

Osapooli loetakse seotuks, kui üks osapool omab kontrolli või olulist mõju teise osapoole majanduslike otsuste üle. Seotud osapoolteks on:

1. omavalitsuse valitseva ja olulise mõju all olevad sihtasutused, mittetulundusühingud ja äriühingud, kelle juhtimises osaleb omavalitsus otse või oma valitseva või olulise mõju all olevate üksuste kaudu hääleõigusega alates 20%-st;

2. omavalitsuse volikogu liikmed, valitsuse liikmed, asutuste juhid ning valitseva mõju all olevate sihtasutuste, mittetulundusühingute ja äriühingute juhatuse ja nõukogu liikmed ning nende pereliikmed, kes üksi või koos omavad valitsevat või olulist mõju. See tähendab omandiõigust alates 20%-st või hääleõigust nende üksuste juhtimises nõukogu ja juhatuse kaudu alates 20%-st.

Seotud osapoolte kohta andmete saamiseks kasutatakse volikogu liikmete, valitsuse liikmete, asutuste juhtide ning omavalitsuse valitseva mõju all olevate sihtasutuste ja äriühingute juhatuste ja nõukogude liikmete poolt täidetud deklaratsioone. Juhul, kui seotud isik deklaratsiooni ei esita, siis saadakse andmed äriregistrist.

Konsolideeritud aruandes avaldatakse tehingud seotud osapoolte kohta. Kuid ei avaldata informatsiooni konsolideerimisgruppi kuuluvate, valitseva mõju all olevate, rida-realt konsolideeritud üksustega tehtud ning aruandest elimineeritud tehingute kohta.

Üksuste kohta, kes on küll seotud osapooled, kuid kellega ei ole aruandeaastal ega sellele eelnenud aastal tehinguid toimunud, avaldatakse nende nimetused.

Bilansipäevajärgsed sündmused

Konsolideerimisgrupi raamatupidamise aastaaruandes kajastuvad olulised vara ja kohustuste hindamist mõjutavad asjaolud, mis ilmsid bilansikuupäeva ja aruande koostamise kuupäeva vahemikul, kuid on seotud aruandeperioodil või varasematel perioodil toimunud tehingutega.

Bilansipäevajärgsed sündmused, mida ei ole vara ja kohustuste hindamisel arvesse võetud, kuid mis võivad oluliselt mõjutada järgmise aruandeaasta tulemust, avalikustatakse raamatupidamise aastaaruande lisades.

Eelarve täitmise aruanne

Eelarve täitmise aruanne on koostatud vallavalitsuse kohta (konsolideerimata) kassapõhiselt, mistõttu selle andmeid ei ole võimalik võrrelda tekkepõhistes konsolideerimata aruannetes kajastatud andmetega. Lisaks kassapõhisest printsiibist tulenevatele ajalistele erinevustele on selles kasutusel veel järgmised olulised erinevad arvestuspõhimõtted:

1) põhivara soetamisel tasutud summad kajastatakse eelarve täitmisel kuluna ning põhivara müügist laekunud summad tuluna, amortisatsiooni ja muid põhivaradega tehtud mitterahalisi tehinguid eelarve täitmise aruandes ei kajastata;

2) kaupade ja teenuste ning põhivara soetamisel lisanduv käibemaks, mida ei saa arvata sisendkäibemaksuks, on eelarve täitmise aruandes kajastatud vastavate kaupade, teenuste ja põhivara soetamise kuluna (tekkepõhises aruandes eraldi tulemiaruaruande real "Muu tegevuskulu").

Lisa 2 Raha

	Tuhandetes eurodes	
	31.12.2015	31.12.2014
AS SEB Pank	546	172
Swedbank AS	29	19
Danske Bank AS	277	612
Nordea Pank	0	0
Sularaha kassas	0	2
Raha kokku	852	806
Rahalt teenitud intressitulu	1	2

Aruandeperioodil laekus arvelduskontodelt intressitulu 1 tuhat eurot (2014. aastal 2 tuhat eurot).

Lisa 3 Maksud, lõivud ja trahvid

	Tuhandetes eurodes					
	Lühiajalised nõuded		Pikaajalised nõuded		Lühiajalised kohustused	
	31.12.2015	31.12.2014	31.12.2015	31.12.2014	(vt lisa 10)	
	31.12.2015	31.12.2014	31.12.2015	31.12.2014	31.12.2015	31.12.2014
<i>A. Maksunõuded ja -kohustused</i>						
Tulumaks	521	468	0	0	69	66
Loodusressursside kasutamise ja saastetasud	5	32	0	0	0	0
Sotsiaalmaks	0	0	0	0	139	128
Töötuskindlustusmaksed	0	0	0	0	9	11
Käibemaks	0	0	0	0	2	3
Kogumispensioni maksed	0	0	0	0	7	6
Maksunõuded ja -kohustused kokku	526	500	0	0	227	215
<i>B. Maksu-, lõivu- ja trahvitulu</i>					31.12.2015	31.12.2014
Maksud					5 656	5 343
sh tulumaks					5 318	5 000
maamaks					338	343
Loodusressursside kasutamise ja saastetasud (vt lisa 15)					34	95
sh kaevandamisõiguse tasud					15	78
vee erikasutustasud					18	17
saastetasud					1	0
Lõivud (vt lisa 14)					7	13
Maksu-, lõivu- ja trahvitulu kokku					5 697	5 451

Lisa 4 Muud nõuded ja ettemaksed

	Tuhandetes eurodes	
	31.12.2015	31.12.2014
Nõuded ostjate vastu	59	100
sh brutosummas	92	126
ebatõenäoliselt laekuvaks	-33	-26
hinnatud		
Nõuded toetuste eest	18	70
	31.12.2015	31.12.2014
Maksude ettemaksed ja tagasinõuded	25	111
Ettemakstud tulevaste perioodide kulu	0	3
Ettemakstud toetused	62	20
Muud nõuded ja ettemaksed kokku	164	304

Nõuded toetuste eest 2015. aastal summas 18 tuh eurot koosneb: Haridus- ja Teadusministeeriumilt tegevuskuludeks oktoober-detsember 2015 3,0 tuh eurot, SA KIK-lt 12,0 tuh eurot Türi-Alliku, Oisu aleviku ja Türi linna soojamajanduse arengukavad 2015 – 2025, SA KIK-lt 2,0 tuh eurot Türi Ühisgümnaasiumi projekt „Aktiivõppe päevad“, PRIA 1,0 tuh eurot Türi Lasteaed koolipiima toetus ja Sotsiaalministeerium 1,0 tuh eurot täiendavad puhkusepäevad.

Lisa 5 Varud

	Tuhandetes eurodes	
	31.12.2015	31.12.2014
Toiduainete varud lasteasutustes	5	6
Varud kokku	5	6

Lisa 6 Osalused sihtasutustes

Käesolevas konsolideeritud aruandes on rida-realt konsolideeritud järgmised valitseva mõju all olevad sihtasutused:

Sihtasutuse nimi, majandusaasta	Osaluse määr %	Tulemiaruaande näitajad			Bilansi näitajad	
		Tegevus-tulu	Tegevus-kulu	Tulem	aasta lõpus	
					Vara	Netovara
Türi Arengu Sihtasutus						
2015	100	53	-51	3	8	4
2014	100	65	-61	4	6	1
SA Kesk-Eesti õppe- ja kompetentsuskeskus						
2015	100	15	-14	1	1	-2
2014	100	10	-13	-3	2	-6

Lisaks osaleb konsolideerimisgrupp veel SA Türi Raudteemuuseum (ei ole kajastatud konsolideerimata aruannetes osalusena) juhtimises, omades nõukogu ühe liikme kaudu 33,3% vastava asutuse hääleõigusest. Sihtasutuse tähtsamad finantsnäitajad on järgmised:

Majandusaasta	Hääle - õiguse % juhtimi ses	Tulemiaruaande näitajad			Bilansi näitajad	
		Tegevus- tulu	Tegevus- kulu	Tulem	aasta lõpus	
					Vara	Netovara
2015	33,3	1	0	0	0	0
2014	33,3	1	0	0	0	0

Lisa 7 Osalused tütar- ja sidusettevõtjates

A. Tütarettevõtjad

Konsolideeritud aruandes on rida-realt konsolideeritud järgmised valitseva mõju all olevad äriühingud:

Ettevõtte nimi, majandusaasta	Osaluse määr %	Tulemiaruaande näitajad			Bilansi näitajad	
		Tegevus- tulu	Tegevus- kulu	Tulem	aasta lõpus	
					Vara	Netovara
tuhandetes eurodes						
OÜ Türi Linnavara						
2015	100	94	-82	12	1 752	1 316
2014	100	249	-116	133	1 824	1 315
OÜ Türi Elamu						
2015 kuni 31.03.2015	100	47	-42	5	0	0
2014	100	369	-368	1	145	13

Vastavalt Türi Vallavolikogu 18.detsember 2014 otsusele nr 61 võõrandati OÜ Türi Elamu. Osa võõrandati põhjusel, et Türi vallal ei olnud osalust äriühingus kohalikule omavalitsusele õigusaktidega antud ülesannete täitmiseks vaja. Osalusel määr 2015. aasta lõpus 0%.

B. Osalused sidusettevõtjates

Konsolideeritud aruandes on kajastatud kapitaliosaluse meetodil järgmised sidusettevõtjad:

Ettevõtte nimi	Osaluse määr %	Tulemiaruaande näitajad			Bilansi näitajad	
		Tegevus- tulu	Tegevus- kulu	Tulem	aasta lõpus	
					Vara	Netovara
AS Väätsa Prügila						
2015	36,125	2 043	-2 062	-19	5 616	3 259
2014	36,125	1 556	-2 094	-538	5 305	3 277
AS Järvamaa Haigla						
2015	27,603	6 724	-6 711	13	5 078	3 267
2014	27,486	6 381	-6 323	58	5 003	3 196

Osaluste bilansiline väärtus ja liikumised

	Türi valla osalus 31.12.2014	Aktsiate ost (soetus- maksu- muses)	Osaluse suurenemine ühise kontrolli all oleva ettevõtte omakapitalis	Kasum/ kahjum kapitali- osalusest	Türi valla osalus 31.12.2015
AS Väätsa Prügila	1 184	0	0	-7	1 177
AS Järvamaa Haigla	894	20	-16	3	901
Kokku	2 078	20	-16	-4	2 078

Lisa 8 Kinnisvarainvesteeringud

	<u>Kinnisvara- investeering</u>
Jääk seisuga	
31.12.2013	
Soetusmaksumus	313
Akumuleeritud kulum	-88
Jääkväärtus	225
2014. aasta liikumised	
Akumuleeritud kulum	-15
Jääk seisuga	
31.12.2014	
Soetusmaksumus	313
Akumuleeritud kulum	-104
Jääkväärtus	209
2015.aasta liikumised	
Akumuleeritud kulum	15
Jääk seisuga 31.12.2015	
Soetusmaksumus	313
Akumuleeritud kulum	-119
Jääkväärtus	194

Seisuga 31.12.2015 oli kasutusrendile ning tasuta kasutusse antud kinnisvarainvesteeringute jääkmaksumus 194 tuhat eurot (31.12.2014 209 tuhat eurot).

	<u>2015</u>	<u>2014</u>
Renditulu kinnisvarainvesteeringutelt (vt lisa 14)	5	4
Kinnisvarainvesteeringute halduskulu (vt lisa 17)	1	1
Tulu katkestamatutelt kasutusrendilepingutelt tulevastel perioodidel	1	1

Lisa 9 Materiaalne põhivara

Tuhandetes eurodes

	Maa	Hooned ja rajatised	Masinad ja seadmed	Muu põhivara	Lõpetamata tööd ja ettemaksed	Kokku
Jääk seisuga 31.12.2013						
Soetusmaksumus	303	45 252	2 420	1 194	1 473	50 642
Akumuleeritud kulum	0	-10 858	-1 623	-770	0	-13 251
Jääkväärtus	303	34 394	797	424	1 473	37 391
2014. aasta liikumised						
Soetused ja parendused	1	2 678	34	2	-1 345	1 370
Akumuleeritud kulum ja allahindlus	0	-1 892	-172	-129	-17	-2 209
Müüdü põhivara jääkväärtuse mahakandmine	0	0	-1	0	0	-1
Mahakandmine jääkväärtuses	0	-9	0	0	0	-9
Ümberhindlus	7	0	0	0	0	7
Kokku liikumised	8	777	-138	-126	-1 362	-841
Jääk seisuga 31.12.2014						
Soetusmaksumus	311	47 782	2 397	1 223	111	51 825
Akumuleeritud kulum	0	-12 611	-1 742	-922	0	-15 275
Jääkväärtus	311	35 171	659	298	111	36 550
2015.aasta liikumised						
Soetused ja parendused	0	1 065	64	12	21	1 162
Saadud mitterahaline sihtfinantseerimine	0	14	0	0	0	14
Kulum ja allahindlus	0	-1 877	-151	-90	0	-2 118
Müüdü põhivara jääkväärtuse mahakandmine	-4	-10	0	0	0	-14
Muu mahakandmine jääkväärtuses	0	0	-4	0	0	-4
Ümberklassifitseerimine	0	12	0	0	-12	0
Ümberhindlused	81	0	0	0	0	81
Kokku liikumised	77	-796	-91	-78	9	-879
Jääk seisuga 31.12.2015						
Soetusmaksumus	388	48 622	2 459	1 176	121	52 767
Akumuleeritud kulum	0	-14 247	-1 892	-956	0	-17 095
Jääkväärtus	388	34 375	567	220	121	35 672

Aruandeaastal arvele võetud maakatastrisse kantud maa, mida ei olnud ükski avaliku sektori üksus varem arvele võtnud, on kajastatud ümberhindlusena summas 81 tuhat eurot (2014. aastal 8 tuhat eurot) otse netovara kirjel "Akumuleeritud tuleml".

Rahavoogude aruandes kajastub materiaalse põhivara eest tasutud summana 988 tuhat eurot, mis tuleneb järgmistest summadest:

- 1) aruandeaasta kinnisvarainvesteeringute ja põhivara soetuste ning parendamiste summa 1162 tuhat eurot,
- 2) käibemaksukulu aruandeaasta soetustelt 143 tuhat eurot (vt lisa 17),
- 3) liidetud eelmise aasta lõpuks tasumata summa 14 tuhat eurot,
- 4) lahutatud sihtfinantseerimise arvel saadud põhivara ja käibemaksukulu summas 332 tuhat eurot (vt lisa 13), mille eest tasusid toetuse andjad otse tarnijale ja mis ülaltoodud põhivara tabelis on kajastatud soetusena.

Kapitalirendi tingimustel renditud vara

	Transpordi- vahendid
Jääkväärtus 31.12.2014	21
Soetusmaksumus	39
Akumuleeritud kulum	-18
Jääkväärtus 31.12.2015	13
Soetusmaksumus	39
Akumuleeritud kulum	-26

Pangalaenu tagatisena panditud vara (vt lisa12)

	Maa	Hooned ja rajatised	Kokku
Jääkväärtus 31.12.2014	22	1 535	1 557
Soetusmaksumus	22	1 827	1 849
Akumuleeritud kulum	0	-292	-292
Jääkväärtus 31.12.2015	22	1 630	1 652
Soetusmaksumus	22	2 099	2 121
Akumuleeritud kulum	0	-469	-469

Ülaltoodud panditud vara väljendab AS-st SEB Pank võetud pangalaenu (lõpptähtajaga 01.08.2016 ja 30.06.2023, vt lisa 12) tagatist OÜ-le Türi Linnavara kuuluvale Vabriku ja Tehnika tänava katlamajade kinnistutele. Laenulepingutes fikseeritud hüpoteekide summa kokku on 383 tuhat eurot ja lisaks on tagatiseks kommertspant vallasvarale summas 514 tuhat eurot.

Kasutusrendile ja tasuta kasutusse antud materiaalne põhivara

	Maa	Hooned ja rajatised	Masinad ja seadmed	Muu põhivara	Kokku
Jääkväärtus 31.12.2014	5	13 378	510	0	11 893
Soetusmaksumus	5	14 471	1 046	33	15 555
Akumuleeritud kulum	0	-3 093	-536	-33	-3 662
Jääkväärtus 31.12.2015	5	12 798	486	0	13 289
Soetusmaksumus	5	16 924	1 789	11	18 729
Akumuleeritud kulum	0	-4 126	-1 303	-11	-5 440

	31.12.2015	31.12.2014
Kasutusrenditulu materiaalselt põhivaralt (vt lisa 14)	236	212
Kasutusrendile antud põhivara halduskulu (vt lisa 17)	-96	-306
Tulu katkestamatutelt kasutusrendilepingutelt tulevastel perioodidel	120	50

Lisa 10 Muud kohustused ja saadud ettemaksud

	Tuhandetes eurodes	
	31.12.2015	31.12.2014
Sihtfinantseerimiseks saadud ettemaksud	38	325
Maksudkohustused (vt lisa 3)	227	215
Muud tulevaste perioodide tulu	0	99
Muud viitvõlad	0	3
Intressivõlad	5	5
Muud kohustused ja saadud ettemaksud kokku	270	647

Lisa 11 Tingimuslikud kohustused

Sõlmitud ehitus- ja renoveerimistöõde tarnelepingud

	31.12.2015	31.12.2014
Türi linna veemajandusprojekt	0	7
Türi Koidula tn silla ehitus	0	316
Kokku	0	323

Toetuse andmise kohustused

	31.12.2015	31.12.2014
SA-le Rahvaspordi Maja ujumisega seotud sporditegevuse korraldamiseks ja kordineerimiseks ning igapäevase ujumise kui veespordi propageerimiseks rahvaspordina (2015-2018)	183	241
Toetus SA-le Järvamaa Arenduskeskus turismiinfo keskuse kuludeks (2013-2016)	1	3
Kokku	184	244

Muud võetud kohustused

	31.12.2015	31.12.2014
AS Järvamaa Haigla täiendavate aktsiate omandamise kohustus (2015-2021)	120	140
Türi raudtee äärde parkla rajamiseks eskiisprojekti omafinantseering (2016)	27	0

Lisa 12 Laenukohustused

Tuhandetes eurodes

Järelejäänud tähtajaga							
	Kuni 1aasta	1-2 aastat	2-3 aastat	3-4 aastat	4-5 aastat	Üle 5 aasta	Kokku
Laenukohustused							
perioodi alguses							
kokku	343	404	343	241	242	1 277	2 850
Pangalaenud	335	396	337	241	242	1 277	2 828
Kapitalirent	8	8	6	0	0	0	22
Laenukohustused							
perioodi lõpus kokku							
kokku	439	386	293	286	287	1 240	2 932
Pangalaenud	431	380	293	286	287	1 240	2 918
Kapitalirent	8	6	0	0	0	0	14
		Alus- valuuta	Kohustus aruande- perioodi alguses	Kohustus aruande- perioodi lõpus	Lõpp-tähtaeg	Intressimäär	
Laenud		-	2 828	2 918	-	-	
AS SEB Pank		EUR	293	198	25.12.2017	6 kuu Euribor + 1,0%	
AS SEB Pank		EUR	28	14	31.12.2016	6 kuu Euribor + 1,13%	
AS SEB Pank (vt lisa 9)		EUR	34	13	01.08.2016	6 kuu Euribor + 3,54%	
AS SEB Pank (vt lisa 9)*		EUR	304	423	30.06.2023	6 kuu Euribor + 1,32%	
AS SEB Pank		EUR	472	271	31.12.2023	6 kuu Euribor + 1,0%	
Swedbank AS		EUR	16	0	30.12.2015	6 kuu Euribor + 2,1 %	
Swedbank AS		EUR	63	31	31.12.2016	6 kuu Euribor + 1,6%	
Danske Bank AS Eesti filiaal		EUR	0	350	01.12.2024	6 kuu Euribor + 0,75 %	
Danske Bank AS Eesti filiaal*		EUR	470	399	31.07.2021	6 kuu Euribor + 1,15%	
SA Keskkonnainvesteeringute Keskus*		EUR	1 148	1 220	27.08.2029	6 kuu Euribor + 1,0%	
		Alus- valuuta	Kohustus aruande- perioodi alguses	Kohustus aruande- perioodi lõpus	Lõpp-tähtaeg	Intressimäär	
Kapitalirent		-	22	14	-	-	
DNB Pank		EUR	22	14	15.09.2017	3,3%	
Laenukohustused kokku		-	2 850	2 932	-	-	

Türi valla võetud laenude tagatiseks on omavalitsuse eelarve. SA-lt Keskkonnainvesteeringute Keskus võetud laenulepingust tulenevate kohustuste täitmise eest vastutab laenusaaaja kogu oma varaga. OÜ Türi Linnavara võetud laenude tagatiseks on Vabriku puiestee ja Tehnika tänava katlamajade kinnistud jääkmaksumusega 1652 tuhat eurot (vt lisa 9) ning kommertspant vallasvarale summas 514 tuhat eurot.

Aruandeperioodil toimunud liikumised	31.12.2015	31.12.2014
Saadud pangalaenu	422	374
Võetud kapitalirent	0	0
Tagasi makstud pangalaenu	-332	-254
Tagasi makstud kapitalirent	-8	-8
Aruandeperioodi kulu laenudelt	31.12.2015	31.12.2014
Intressikulu laenudelt	37	50
Intressikulu kapitalirendilt	1	1

Aruandeperioodil makstud laenu ja kapitalirendi intresse 38 tuhat eurot (2014. aastal 51 tuhat eurot).

Lisa 13 Saadud toetused

Tuhandetes eurodes

	2015.a.	2014.a.
Rahalised sihtfinantseerimised	3 604	3 351
<i>a) mittesihotstarbeline finantseerimine kokku</i>	<i>2 922</i>	<i>2 551</i>
<i>sh</i>		
Riigieelarvest tasandusfondi	699	2 540
Kohaliku omavalitsuse toetusfond	2 213	0
Eesti Kultuurikapital	10	10
Muud toetused	0	1
<i>b) sihtfinantseerimine tegevuskuludeks kokku</i>	<i>203</i>	<i>465</i>
<i>sh</i>		
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	0	265
Haridus- ja Teadusministeerium	58	60
Eesti Noorsootöö Keskus	1	2
Läti Vabariigi Regionaalministeerium	0	12
SA Archimedes	18	0
Läti Vabariigi Region.min.Sihtfinantseerimise vahendamine	0	13
Rahandusministeerium	7	12
Keskonnainvesteeringute Keskus	24	20
Järva Maavalitsus	0	19
Järvamaa Keskraamatukogu	17	16
Kultuuriministeerium	2	7
MTÜ Eesti Avatud Noortekeskus	8	0
Eesti Kultuurikapital	0	3
SA Innove	0	1
Kaitseministeerium	0	3

Hariduse Infotehnoloogia SA	3	0
Eesti Rahvatantsu- ja Rahvamuusika Selts	2	0
Eesti Töötukassa	2	2
Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Amet	15	13
Järvamaa Omavalitsuste Liit	3	3
Siseministeerium	26	0
Põllumajandusministeerium	1	0
Sotsiaalministeerium	1	4
Eesti Muusikakoolide Liit	1	0
MTÜ Lastekaitse Liit	1	0
MTÜ Eesti Kooriühing	4	0
Muud toetused	9	11
<i>c) sihtfinantseerimine põhivara soetuseks kokku</i>	<i>479</i>	<i>335</i>
sh		
Siseministeerium	15	46
Ettevõtluse Arendamise SA	58	117
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	301	0
Kultuuriministeerium	73	99
Keskkonnaministeerium	14	0
Riigikantselei	10	0
Maavalitsused - EAS toetus põhivara sihtfinantseerimise vahendamiseks	9	5
Läti Vabariigi Regionaalministeerium	0	68
Mitterahalised põhivara sihtfinantseerimised		
(mille eest tasus toetuse andja otse tarnijale, vt lisa 9)	332	554
sh		
KIK - Türi linna ühisvee- ja kanalisatsioonivõrgu rekonstrueerimiseks - ÜF projekt	332	396
KIK - Türi linna Vabriku pst katlamaja kaugküttevõrgu rekonstrueerimiseks	0	158
Saadud toetused kokku	3 936	3 905

Riigieelarvest saadud maksed tasandus- ja toetusfondi eraldati järgmisteks tegevusteks: hariduskulu katmiseks 1740 tuhat eurot (2014.aastal 1702 tuhat eurot), toimetulekutoetuseks ning sotsiaaltoetuste ja sotsiaalteenuste korraldamiseks ja arendamiseks 208 tuhat eurot (2014. aastal 183 tuhat eurot), maamaksuvabastuse rakendamise korralduse toetuseks ning sündide ja surmade registreerimise kulude hüvitiseks 0,3 tuhat eurot ning üldisesse fondi kohalike maksulaekumiste erinevuste tasandamisest tulenevalt 964 tuhat eurot (2014. aastal 655 tuhat eurot).

Lisa 14 Tulu kaupade ja teenuste müügist

	Tuhandetes eurodes	
	2015.a.	2014.a.
Tulu haridusalasest tegevusest	397	384
Tulu elamu- ja kommunaalmajandustegevusest	189	369
Tulu materiaalse põhivara üürist ja rendist (vt lisa 9)	236	211
Tulu sotsiaalialasest tegevusest	100	81
Tulu kultuurialasest tegevusest	58	59
Riigilõivud kokku (vt lisa 3)	7	13
Tulu transpordialasest tegevusest	8	7
Muu tulu majandustegevusest	6	3
Muu toodete ja teenuste müük	0	1
Tulu toodete ja teenuste müügist kokku	1 001	1 129

Lisa 15 Muu tegevustulu

	Tuhandetes eurodes	
	2015.a.	2014.a.
Tulu loodusressursside kasutamisest ja saastetasud (vt lisa 3)	33	95
Kasum ja kahjum materiaalse põhivara müügist (vt lisa 9)	2	2
Muu tegevustulu	4	2
Muu tegevustulu kokku	40	99

Lisa 16 Tööjõukulu

Tegevusvaldkond	Tuhandetes eurodes			
	2015.a.		2014.a.	
	Töötajate arv	Töötasukulu	Töötajate arv	Töötasukulu
Haridus	272	-2 729	273	-2 631
Vallavalitsus	41	-537	42	-566
Vaba aeg ja kultuur	47	-443	48	-425
Elamu- ja kommunaalmajandus	9	-79	13	-86
Sotsiaalne kaitse	18	-137	14	-97
Majandus	7	-82	3	-28
Töötajate arv ja töötasukulu kokku	395	-4 007	393	-3 833

Töötajate arvuna on esitatud keskmine töötajate arv taandatuna täistööajale. Volikogu ja ajutiste lepinguliste korral ei ole töötajate arvu esitatud. Volikogu esimehele ja liikmetele

makstud hüvitis oli 2015. aastal 12 tuhat eurot ja 2014. aastal 12 tuhat eurot. Ajutiste töölepingute alusel arvestatud töötasukulu moodustas aruandeperioodil 65 tuhat eurot ja võrreldaval perioodil 69 tuhat eurot.

	2015.a.	2014.a.
Töötasukulu	-4 007	-3 833
Sotsiaalmaks ja töötuskindlustusmaksed	-1 355	-1 306
Erisoodustused	-5	-9
Tööjõukulu kokku	-5 367	-5 148

Tööjõukulu tegevusalade lõikes lisa 19

Lisa 17 Muu tegevuskulu

Tuhandetes eurodes

	2015.a.	2014.a.
Kinnistute, hoonete ja ruumide majandamiskulu	-596	-616
Rajatiste majandamiskulu	-463	-519
Käibemaks tegevuskulult	-376	-387
Kasutusrendile ja tasuta kasutusse antud vara haldamiskulu (vt lisa 9)	-96	-306
Toiduainete ja toitlustusteenuste kulu	-240	-220
Käibemaksukulu põhivara soetuselt (vt lisa 9)	-143	-114
Sotsiaalteenused	-103	-128
Koolitusteenused	-133	-128
Kultuuri- ja vaba aja sisustamise kulu	-129	-123
Õppevahendid	-85	-108
Administreerimiskulu	-82	-84
Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kulu	-75	-84
Inventari majandamiskulu	-97	-79
Sõidukite majandamiskulu	-60	-66
Lasteaiateenused	-60	-50
Mitmesugused majanduskulud	-35	-42
Koolituskulu	-38	-41
Teavikute ja kunstiesemete kulu	-34	-37
Meditsiini- ja hügieenikulu	-14	-14
Kulu nõuete ebatõenäoliselt laekuvaks hindamisest	-8	-10
Uurimis- ja arendustööd	-13	-9
Tootmiskulu	-5	-8
Lähetuskulu	-7	-7

Muud materjalid ja eririetus	-6	-5
Kinnisvarainvesteeringute haldamiskulu (vt lisa 8)	0	-1
Muu tegevuskulu	0	0
Trahvid	0	0
Maksu- ja lõivukulu	0	0
Muu tegevuskulu kokku	-2 899	-3 186

Muu tegevuskulu tegevusalade lõikes lisa 19.

Lisa 18 Antud toetused

	2015.a.	2014.a.
Sotsiaaltoetused	-408	-393
Toimetulekutoetus	-139	-143
Sõidusoodustused	-108	-106
Toetused puuetega inimeste ja nende hooldajatele	-43	-48
Riigi poolt makstav sotsiaalmaks	-24	-24
Peretoetused	-63	-45
Muud sotsiaalabitoetused	-18	-10
Toitlustustoetused	-7	-11
Preemiad ja stipendiumid	-6	-6
Toetused põhivara soetuseks	-19	-21
<i>rahaline toetus</i>		
Sihtfinantseerimise vahendamine - EAS toetus üksikisikutele hajaasustuse veeprojekti kuluks	-9	-11
Üksikisikutele - hajaasustuse veeprojekti kuluks	-9	-11
Toetused tegevuskuluks	-433	-429
<i>a) toetused spordiklubidele ja -seltsidele kokku</i>	<i>-299</i>	<i>-290</i>
MTÜ Türi Spordiklubide Liit	-234	-226
SA Türi Rahvaspordi Maja	-58	-56
MTÜ Paide-Türi Rahvajooks	-3	-3
MTÜ Türi Vibukool	-2	-2
MTÜ Orienteerumisklubi JOKA	-1	-1
Muud spordiklubid ja -seltsid	-1	-2
<i>b) liikmemaksud kokku</i>	<i>-65</i>	<i>-59</i>
MTÜ Järvamaa Omavalitsuste Liit	-35	-32
MTÜ Kesk-Eesti Jäätmehoolduskeskus	-8	-8
MTÜ Eesti Ringhäälingumuuseum (vt lisa 21)	-9	-9
MTÜ Eesti Linnade Liit	-6	-6
MTÜ Lõuna-Järvamaa Koostöökogu	-5	-3
MTÜ Järvamaa Ühistranspordi Keskus	-1	-1
SA Türi Raudteemuuseum	1	0

SA Järvamaa Arenduskeskus	1	0
Muud liikmemaksud	-3	-1
<i>c) muud toetused kokku</i>	<i>-69</i>	<i>-79</i>
OÜ Türi Tervisekeskus - toetus halduskuluks (vt lisa 21)	-19	-19
AS Järvamaa Haigla - eriarstiabi toetuseks (vt lisa 21)	-15	-14
Sihtfinantseerimise vahendamine MTÜ-le "Imperatorski Vokzal"	0	-13
Mittetulundusühingutele, seltsidele ja seltsingutele- kultuuri ja vaba aja üritusteks	0	-10
MTÜ Türi Lastekaitse Ühing - õpilasmaleva kuluks ja üritusteks	-7	-6
EELK Türi Kogudus - tegevuskuluks	-6	-6
MTÜ Türi Tuletõrje Ühing - päästeteenuste korraldamiseks ja üritusteks	-2	-2
EELK Pilistvere Andrease Kogudus - kalmistu hooldamiseks	0	-2
Oisu perearst - majanduskuluks	-2	-2
Kabala perearst - majanduskuluks	-2	-2
Muud sihtotstarbelised toetused	-8	-2
MTÜ Türi Avatud Noortekeskus - tegevuskuluks (vt lisa 21)	0	-1
MTÜ Kirna Kolmik	-1	-1
Oisu Kultuuri ja Arengu Selts	0	-1
SA Järvamaa Arenduskeskus	0	-1
MTÜ Süda-Eesti Sotsiaalkeskus	-1	0
MTÜ Järvamaa Omavalitsuste Liit - hariduskorralduslikeks vahenditeks ja toetusteks	-1	0
MTÜ Eesti Muusikaõpetajate Sümfooniaorkester	-2	0
MTÜ Oisu Kultuuri ja Arengu Selts	-1	0
MTÜ Järvamaa Puuetega Inimeste Koda	-2	0
Antud toetused kokku	-860	-843

Antud toetused tegevusalade lõikes lisa 19.

Lisa 19 Tegevuskulu tegevusalade lõikes

Tegevusala nimetus	Tööjõu- kulu (vt lisa 16)	Muud tegevus- kulu (vt lisa 17)	Antud toetused (vt lisa 18)	Põhivara amortisat. (vt lisad 8.9)	Kulu kokku
2015					
Haridus	3 654	1 354	115	491	5 614
Vaba aeg, kultuur ja religioon	593	355	335	321	1 604
Elamu- ja kommunaalmajandus	106	284	20	666	1 076
Majandus	36	347	3	476	862
Valitsemine	721	96	45	41	903
Tervishoid	0	1	36	49	86
Sotsiaalne kaitse	183	235	298	57	773
Keskkonnakaitse	74	219	8	31	332

Avalik kord ja julgeolek	0	8	0	1	9
2015. aasta kokku	5 367	2 899	860	2 133	11 259

Tegevusala nimetus	Tööjõu- kulu (vt lisa 16)	Muud tegevus- kulu (vt lisa 17)	Antud toetused (vt lisa 18)	Põhivara amortisat. (vt lisad 8.9)	Kulu kokku
2014					
Haridus	3 532	1 362	112	506	5 512
Vaba aeg, kultuur ja religioon	572	431	324	359	1 686
Elamu- ja konnaalrajandus	116	506	24	647	1 293
Majandus	12	353	15	518	898
Valitsemine	762	110	41	41	954
Tervishoid	0	1	36	62	99
Sotsiaalne kaitse	129	208	281	62	680
Keskkonnakaitse	25	204	8	37	274
Avalik kord ja julgeolek	0	11	2	1	14
2014. aasta kokku	5 148	3 186	843	2 233	11 410

Lisa 20 Osalused mittetulundusühingutes

Türi vald osaleb 20-50% hääleõigustega järgmiste mittetulundusühingute juhtimises: Neid üksusi osalustena ei ole kajastatud ja ei ole rida- realt konsolideeritud.

MTÜ nimi, majandusaasta	Hääle - õiguse % juhtimises	Tulemiaruaande näitajad		Bilansi näitajad aasta lõpus		
		Tegevus- tulu	Tegevus- kulu	Tulem	Vara	Netovara
MTÜ Eesti Ringhäälingumuuseum						
2015	20,0	54	-51	3	30	28
2014	20,0	51	-51	0	27	24
MTÜ Türi Avatud Noortekeskus						
2015	33,3	2	-9	-6	11	11
2014	33,3	5	-15	-10	17	17

Lisa 21 Seotud osapooled

Tehingud sidusettevõtjatega

Ettevõtja	Tehingu sisu	Tulu	Kulu	Kohustused
2015				
AS Järvamaa Haigla (vt lisa 18)	Toetus eriarstiabi korraldamiseks	0	15	0
AS Väätsa Prügila	Ostetud teenused	0	43	4
2014				
AS Järvamaa Haigla (vt lisa 18)	Toetus eriarstiabi korraldamiseks	0	-14	0
AS Väätsa Prügila	Ostetud teenused	0	-31	2

Türi vallal on sõlminud AS-ga Väätsa Prügila leping Türi linnas Viljandi 17 b asuva kinnistu, koos sellel asuvate rajatistega, tasuta kasutusse andmise kohta, jäätmeseadusest tulenevate ülesannete täitmiseks. Leping kehtib kuni 31.12.2016. Nimetatud vara on kajastatud bilansis aruandeperioodi lõpus jääkmaksumuses 58 tuhat eurot.

Tehingud olulise mõju all olevate mittetulundusühingutega

MTÜ nimi	Tehingu sisu	Tulu	Kulu	Nõuded
2015				
MTÜ Türi Avatud Noortekeskus	Toetus valla noorsootöö korraldamiseks	0	0	0
MTÜ Eesti Ringhäälingumuuseum	Liikmemaks (vt lisa 18)	0	-9	0
	Tulu teenuste osutamisest	5	1	0
2014				
MTÜ Türi Avatud Noortekeskus	Toetus valla noorsootöö korraldamiseks (vt lisa 18)	0	-1	0
MTÜ Eesti Ringhäälingumuuseum	Liikmemaks (vt lisa 18)	0	-9	0
	Tulu teenuste osutamisest	5	1	0

Tehingud tegev- ja kõrgema juhtkonna liikmete ja nende lähedaste pereliikmetega seotud sihtasutuste, mittetulundusühingute ja äriühingutega

Üksus, aasta	Tehingu sisu	Tulu	Kulu	Nõuded	Kohustused
Ganvix Kaubandus OÜ	Ostetud teenus				
2015		0	-1	0	0
2014		0	-3	0	0
OÜ Türi Tervisekeskus	Toetus halduskuludeks (vt lisa 18)				
2015		0	-20	0	0
2014		0	-20	0	0
OÜ KÜ Kujundus	Ostetud kaup ja teenus				
2015		0	-5	0	0
2014		0	-6	0	0

OÜ Provel	Ostetud kaup ja teenus				
2015		0	-28	0	0
2014		0	-32	0	0
SA Türi Rahvaspordimaja	Ostetud teenus ja tegevustoetus				
2015		0	-60	0	0
2014		0	-58	0	0
MTÜ Türi Spordikubide Liit	Toetus tegevuskuludeks				
2015		0	-233	0	0
2014		0	-266	0	0
MTÜ Türi Spordiklubide Liit	Teenuse ost ja müük				
2015		1	-4	0	0
2014		1	-3	0	0
MTÜ Türi Lastekaitse ühing	Tegevustoetus, teenuse müük				
2015		0	-2	0	0
2014		0	-1	0	0
AS Koma Ehitus	Ostetud kaup ja teenus				
2015		0	-130	0	9
2014		0	-71	0	5
OÜ Türi Vesi	Renditulu varadelt, teenuse ost, vara soetus				
2015		72	-71	0	11
2014		61	-49	0	3
OÜ Pubielu	Ostetud kaup				
2015		0	-1	0	0
2014		0	-1	0	0
FIE Lea Urb	Ostetud teenus				
2015		0	-1	0	0
2014		0	0	0	0
OÜ Aleht	Ostetud teenus				
2015		1	-1	0	0
2014		0	-1	0	0
OÜ Türi Elamu	Ostetud teenus				
2015		2	0	0	0
OÜ Estonia	Ostetud teenus				
2015		0	-16	0	0
2014		0	-16	0	0
Saarakiri OÜ	Ostetud teenus				
2015		0	-12	0	0
2014		0	-11	0	0

Aruandeaastal on konsolideerimisgrupp teinud alla 500 euroseid tehinguid järgmiste antud grupis seotud osapoolteks olevate isikutega:

MTÜ Türi Ganvix Jalgpalliklubi, Türi Kraavi 7 KÜ, Pärnaõie 12 KÜ, SA Kesk-Eesti Noorsootöökeskus, MTÜ Türi Avatud Noortekeskus.

Eelnimetatud konsolideerimisgrupiga seotud osapoolteks klassifitseeruvad isikud on täielik loetelu neist, kellega sellest grupist on aruande perioodil tehinguid tehtud.

30.04.2009 on sõlmitud ja 30.04.2014 uuendatud OÜ-ga Türi Vesi vee-ettevõtjana tegutsemise ning ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni vara rendileping kehtivusega kuni 30.04.2019. Rendile antud vara, maa, hooned, rajatised, masinad-seadmed, transpordivahendid, kokku jääkmaksumus 10 239 tuhat eurot.

24.07.2012 on sõlmitud OÜ-ga Türi Tervisekeskus hoone (asukoht Türi linn, Viljandi tänav 4) ja kahe garaažiboksi tasuta kasutamise leping esmatasandi arstiabi korraldamiseks. Leping kehtib kuni 01.07.2022. Vara bilansiline jääkväärtus oli aruandeperioodi lõpus 650 tuhat eurot.

30.12.2009 on sõlmitud linnavõimla ja spordirajatiste tasuta kasutamise leping MTÜ-ga Türi Spordiklubide Liit. Leping kehtib kuni 31.12.2014. Pikendatud kuni 31.12.2017. Veel on MTÜ-l Türi Spordiklubide Liit perioodiks 31.12.2012-31.12.2017 Kabala kaarhalli tasuta kasutamise õigus. Tasuta kasutusele antud vara jääkväärtus oli aruandeperioodi lõpus 597 tuhat eurot.

12.12.2013 sõlmiti vara tasuta kasutamise leping Türi Vabatahtliku Tuletõrje Ühingu Kabala külas asuva garaažiboksi kasutamiseks päästealase teenuse pakkumiseks. Leping kehtib kuni 24.12.2013-23.12.2016. Vara bilansiline jääkmaksumus oli aruandeperioodi lõpus 10 tuhat eurot.

Käesolevas lisas ei kajastu informatsioon konsolideerimisgruppi kuuluvate, valitseva mõju all olevate, rida-realt konsolideeritud üksustega tehtud ja aruandest elimineeritud tehingute kohta.

Konsolideerimisgrupi tegev- ja kõrgema juhtkonna liikmetele arvestatud tasud ja soodustused

Türi valla volikogus on 23 liiget. Aruandeaastal arvestati volikogu esimehele volikogu juhtimise eest tasu 4 tuhat eurot (2014. aastal 4 tuhat eurot) ning volinikele hüvitist 7 tuhat eurot (2014. aastal 7 tuhat eurot). Volikogu alatiste komisjonide liikmetele arvestati 2015. aastal tasusid 1 tuhat eurot (2014. aastal 2 tuhat eurot).

Türi valla kui omavalitsusüksuse tegevjuhtkonnaks on viie- liikmeline vallavalitsus (täitevorgan). 2015. aastal arvestati vallavalitsuse liikmetele vallavalitsuse töös osalemise eest hüvitist 9 tuhat eurot (2014 aastal 8 tuhat eurot). Vallavanemale arvestati 2015. aastal töötasu 22 tuhat eurot (2014.aastal töötasu 24 tuhat eurot).

Türi valla hallatavate asutuste juhtide töötasu ja hüvitiste summa oli aruandeaastal 314 tuhat eurot (2014. aastal 297 tuhat eurot).

OÜ Türi Linnavara nõukogu 4 liikmele aruandeaastal tasu ei arvestatud 2014 samuti mitte. Ühele juhatuse liikmele arvestati tasu 2 tuhat eurot (2014. aastal 2 tuhat eurot). Juhatuse liikmele on ennetähtaegsel tagasikutsumisel ettenähtud kompensatsioon 1 tuhat eurot.

Seisuga 31.03.2015. aastal arvestati OÜ Türi Elamu nõukogu ja juhatuse liikmetele tasu 2 tuhat eurot (2014. aastal 10 tuhat eurot).

Türi Arengu SA juhatuse liikmele arvestati aruandeaastal tasu 5 tuhat eurot (2014. aastal 5 tuhat eurot). Kolmele nõukogu liikmele tasu ja hüvitisi pole arvestatud.

SA Kesk-Eesti õppe- ja kompetentsuskeskuse nõukogu liikmetele aruandeaastal ja 2014. aastal tasusid arvestatud ei ole. Juhatuse liikmele maksti töötasu 2 tuhat eurot (2014.aastal 2 tuhat eurot).

Ülaltoodud tasud on arvestatud ilma sotsiaalmaksu ja töötuskindlustusmakseteta, kuid nende hulka on arvatud kõik töötasud ja hüvitised. Muid täiendavaid olulisi soodustusi pole tegevjuhtkonna ega kõrgema juhtkonna liikmetele aruandeaastal arvestatud.

Lisa 22 Konsolideerimata finantsaruanded

KONSOLIDEERIMATA BILANSS

Tuhandetes eurodes

	31.12.2015	31.12.2014
Vara		
<i>Käibevara</i>		
Raha	824	655
Maksu-, lõivu- ja trahvinõuded	526	500
Muud nõuded ja ettemaksed	161	241
Varud	5	6
<i>Käibevara kokku</i>	<i>1 516</i>	<i>1 402</i>
 <i>Põhivara</i>		
Osalused tütar- ja sidusettevõtjates	734	725
Osalused sihtasutustes	2	1
Pikaajalised maksunõuded	0	0
Kinnisvarainvesteeringud	194	210
Materiaalne põhivara	33 941	34 788
<i>Põhivara kokku</i>	<i>34 871</i>	<i>35 724</i>
<hr/> Vara kokku	<hr/> 36 387	<hr/> 37 126
 Kohustused ja netovara		
<i>Lühiajalised kohustused</i>		
Võlad tarnijatele	157	178
Võlad töötajatele	124	129
Muud kohustused ja saadud ettemaksed	271	538
Laenukohustused	372	271
<i>Lühiajalised kohustused kokku</i>	<i>923</i>	<i>1 116</i>
 <i>Pikaajalised kohustused</i>		
Laenukohustused	2 125	2 072
<i>Pikaajalised kohustused kokku</i>	<i>2 125</i>	<i>2 072</i>

Netovara		
Akumuleeritud tulem	34 019	35 044
Aruandeaasta tulem	-680	-1 106
Netovara kokku	33 339	33 938
<hr/>		
Kohustused ja netovara kokku	36 387	37 126

KONSOLIDEERIMATA TULEMIARUANNE

Tuhandetes eurodes

	2 015	2 014
Tegevustulu		
Saadud toetused	3 923	3 728
Maksud	5 656	5 343
Müüdud tooted ja teenused	851	672
Muu tulu	40	99
Tegevustulu kokku	10 471	9 842
Tegevuskulu		
Tööjõukulu	-5 325	-5 036
Muu tegevuskulu	-2 834	-2 868
Põhivara amortisatsioon	-2 059	-2 123
Antud toetused	-899	-884
Tegevuskulu kokku	-11 117	-10 911
Aruandeperioodi tegevustulem	-646	-1 069
Finantstulu ja -kulu		
Tulu hoiustelt ja väärtpaberitelt	1	2
Intressikulu	-27	-40
Tulem osalustelt	-8	1
Finantstulu ja -kulu kokku	-34	-37
<hr/>		
Aruandeperioodi tulem	-680	-1 106

KONSOLIDEERIMATA RAHAVOOGUDE ARUANNE

Tuhandetes eurodes

	2 015	2 014
Rahavood põhitegevusest		
Aruandeperioodi tegevustulem	-646	-1 069
<i>Korrigeerimised:</i>		
Põhivara amortisatsioon ja ümberhindlus	2 059	2 124
Põhivara soetusega kaasnev käibemaksukulu	143	114
Kasum/kahjum põhivara müügist	-2	-2
Antud sihtfinantseerimine põhivara soetuseks	19	21
Sihtfinantseerimine põhivara soetuseks (tulu)	-811	-731
Muud korrigeerimised	0	0
<i>Kokku korrigeeritud tegevustulem</i>	<i>762</i>	<i>457</i>
Käibevara netomuutus	45	-79
Kohustuste netomuutus	-11	-12
Kokku rahavood põhitegevusest	796	366
Rahavood investeerimisest		
Tasutud materiaalse põhivara ja kinnisvara-investeeringute eest	-941	-1 205
Laekumine kinnisvarainvesteeringute ja materiaalse põhivara müügist	16	3
Laekunud sihtfinantseerimist põhivara soetuseks	207	1 083
Tasutud sihtkapitali	-20	-20
Tasutud sihtfinantseerimist põhivara soetuseks	-18	-21
Laekunud finantstulu	3	2
Kokku rahavood investeerimisest	-753	-158
Rahavood finantseerimisest		
Saadud laenud	422	225
Laenude tagasimaksed	-261	-222
Makstud kapitalirendikohustused	-8	-8
Makstud intressid ja muu finantskulu	-27	-40
Kokku rahavood finantseerimisest	126	-45
<hr/>		
Puhas rahavoog	169	163
<hr/>		
Raha ja selle ekvivalendid perioodi algul	655	492
Raha ja selle ekvivalendid perioodi lõpul	824	655
Raha ja selle ekvivalentide muutus	169	163

KONSOLIDEERIMATA NETOVARA MUUTUSTE ARUANNE

Tuhandetes eurodes

Netovara seisuga 31.12.2013	35 037
Maa ümberhindlus 2014. aastal	7
Aruandeaasta tulem	-1 106
Netovara seisuga 31.12.2014	33 938
Maa ümberhindlus 2015. aastal	81
Aruandeaasta tulem	-680
Netovara seisuga 31.12.2015	33 339

Lisa 23 Bilansipäevajärgsed sündmused

Bilansipäeva järgseid olulisi sündmusi toimunud ei ole.

Lisa 24 Selgitused 2015. aasta eelarve täitmise aruande juurde

Türi vallavalitsuse korraldusega on kinnitatud eelarve tegevusalade eest vastutajad, kes vastutavad eelarve täitmise eest.

Põhitegevuse tulu

Põhitegevuse tulu on laekunud 2015. aasta eelarvest 102,72%. Füüsilise isiku tulumaksu on eelarvesse planeeritud 5 090 000 eurot, laekunud 5 264 918 eurot, s.o. 103,44% (174 918 eurot) plaanitust rohkem.

Olulisi erinevusi planeeritud eelarve ja eelarve täitmise vahel ei esine.

Põhitegevuse kulu

Põhitegevuse kulu on kasutatud 95,02% 2015. aasta eelarvest. Eelarvesse planeeritud kulu on jäänud osaliselt kasutamata kokkuhoitud vahendite arvelt, alalaekunud tulu ning sihtotstarbeliste eraldiste (riiklik toimetulekutoetus, puuetega laste hooldajatoetus, vajaduspõhine peretoetus jne) arvelt, mille kasutamata jääk on üle kantud 2016. aasta eelarvesse.

2015. aastal teostatud põhitegevuse kulud tegevusalade lõikes ei ületa seisuga 31.12.2015. kinnitatud eelarvet.

Aruandeaasta põhitegevuse kulude lõpliku eelarve ning eelarve täitmise vahel olulisi erinevusi ei ole.

01 Üldised valitsussektori teenused – seisuga 31.12.2015 kinnitatud eelarvest on põhitegevuse kulu teostamata kokku summas 116 355 eurot (12,1%), sealhulgas reservfondi kasutamata jääk 42 062 eurot.

03 Avalik kord ja julgeolek – seisuga 31.12.2015 kinnitatud eelarvest on põhitegevuse kulu teostamata kokku summas 17 764 eurot (60,84%).

06 Elamu- ja kommunaalmajandus – seisuga 31.12.2015 kinnitatud eelarvest on põhitegevuse kulu teostamata kokku summas 34 259 eurot (7,8%), sealhulgas tegevusalal 06300 Veevarustus 9 936 eurot, millest 5 200 eurot on hajaasustuse programmi läbiviimiseks eraldatud vahendite jääk, mis on üle viidud 2016. aasta eelarvesse, tegevusalal 06400 Tänavavalgustus 10 392 eurot, tegevusalal 06605 Muu elamu- ja kommunaalmajanduse tegevus 13 883 eurot.

08 Vaba aeg, kultuur ja religioon – seisuga 31.12.2015 kinnitatud eelarvest on põhitegevuse kulu teostamata kokku summas 44 952 eurot (3,49%), sealhulgas tegevusalal 08201 Raamatukogud 16 287 eurot, kokkuvõttes tekkis seoses Türi raamatukogu töö ümberkorraldamisega 2015 aastal, tegevusalal 08202 Rahva- ja kultuurimajad 4 785 eurot, tegevusalal 08203 Muuseumid 3 093 eurot, tegevusalal 08208 Kultuuriüritused 4 667 eurot, tegevusalal 08600 Muu vaba aeg, kultuur, religioon 4 600 eurot.

09 Haridus – seisuga 31.12.2015 kinnitatud eelarvest on põhitegevuse kulu teostamata kokku summas 129 482 eurot (2,52%), sealhulgas eraldiste kasutamata jääk 9 094 eurot, personalikulu kasutamata jääk 36 602 eurot, majandamiskulu kasutamata jääk 83 692 eurot, muu kulu kasutamata jääk 94 eurot. Olulisemad erinevused lõpliku eelarve ja eelarve täitmise vahel – tegevusalal 09110 Eelharidus, lasteaiad põhitegevuse kasutamata jääk on 21 706 eurot, millest Türi Lasteaia kasutamata jääk on 21 222 eurot (sealhulgas personalikulu 3 963 eurot ja majandamiskulu 17 260 eurot, millest 1 205 eurot on üle viidud 2016. aasta eelarvesse mööbli ostmiseks), kulu on vähem teostatud seoses tulu alalaekumisega, tegevusalal 09212 Põhikoolid/Põhihariduse otsekulud põhitegevuse kasutamata jääk on 57 580 eurot, sealhulgas tegevusalal 0921201 – Osalus teiste omavalitsuste põhikoolide kuludes kasutamata jääk 19 087 eurot, tegevusalal 0921204 – Türi Põhikool kasutamata jääk 36 094 eurot, millest 3 334 eurot sihtotstarbelisi vahendeid on üle viidud 2016. aasta eelarvesse. Tegevusalal 09213 – Üldkeskhariduse otsekulud on põhitegevuse kasutamata jääk 20 210 eurot (sealhulgas personalikulu 8 097 eurot, majandamiskulu 12 083 eurot ja muu kulu 30 eurot). Tegevusalal 09600 – Õpilasteveo eriliinid on põhitegevuse kasutamata jääk 11 217 eurot, tegevusalal 09601 – Koolitoit on põhitegevuse kasutamata jääk 11 096 eurot.

10 Sotsiaalne kaitse – seisuga 31.12.2015 kinnitatud eelarvest on põhitegevuse kulu teostamata summas 105 089 eurot (12,87%), sealhulgas tegevusalal 10121 Muu puuetega inimeste sotsiaalne kaitse 28 152 eurot (28 140 eurot üle viidud 2016. aasta eelarvesse), tegevusalal 10402 Muu perekondade ja laste sotsiaalne kaitse 49 515 eurot (37 378 eurot üle viidud 2016. aasta eelarvesse), 10701 Riiklik toimetulekutoetus 4 630 eurot, mis on üle viidud 2016. aasta eelarvesse.

Investeermistegevus

Seisuga 31.12.2015 on eelarvesse arvestatud tulu investeermistegevusest kokku 365 328 eurot, millest on 10 000 eurot põhivara müük, 354 328 eurot saadud toetused põhivara soetamiseks ja 1 000 eurot finantstulu. Eelarvesse arvestatud hoonete ja rajatiste müügitulust laekus eelarvesse 16 000 eurot, põhivara soetuseks saadud toetusi on laekunud 504 779 eurot (142,45%), enamlaekunud 150 451 eurot on sihtotstarbeline toetus Sihtasutuselt Keskkonnainvesteeringute Keskus, mis on eelarves kajastamata, kuna laekus pärast Türi valla 2015. aasta teise lisaeelarve kinnitamist.

Seisuga 31.12.2015 on eelarvesse arvestatud investeeringuid summas 1 608 633 eurot, osaluste soetuseks 20 032 eurot ning finantskuluks (intressikulu võetud laenudelt) 49 000 eurot. Investeeringute kulu eelarve täitmine on 1 135 127 eurot (70,56%) (kassakulust on maha võetud 130 209 eurot SA KIK toetuse arvelt tehtud kulu, mis ei ole eelarves arvestatud).

Tegevusalal 07 210 on 2015. aasta eelarvesse arvestatud Türi Tervisekeskuse renoveerimise summa, mis jäi kasutamata.

Finantseerimistegevus

Seisuga 31.12.2015 on eelarvesse arvestatud laenude võtmine 863 685 eurot, millest aruandeaasta jooksul on välja võetud 421 991 eurot.

Türi Vallavalitsus viis läbi riigihanke laenu võtmiseks summas 750 000 eurot, mille võitis Danske Bank AS. 2015. aastal laekus laenu 421 991 eurot, laenu kasutamata jääk on viidud üle 2016. aasta eelarvesse.

Seisuga 31.12.2015 on eelarvesse arvestatud laenude tagasimakseid 271 133 eurot, millest on aruandeaasta jooksul laenu põhimaksetena tagasi makstud 268 366 eurot.

MAJANDUSAASTA ARUANDE ALLKIRI

Konsolideerimisgrupi majandusaasta aruande on koostanud Türi Vallavalitsus.

Konsolideerimisgrupi majandusaasta aruande juurde kuulub sõltumatu vandeaudiitori aruanne ning Türi Vallavalitsuse protokolliline otsus aruande heakskiitmise kohta.

/allkirjastatud digitaalselt/

Pipi-Liis Siemann

vallavanem